

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Diplomová práce

**Možnosti školy a lokální komunity v systému prevence
delikventního chování dětí a mládeže.**

Possibilities of school and local community in the system of
preventiv of deliquent behaviour of children and young people.

Studijní obor: Učitelství pedagogiky

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí diplomové práce:

Doc.PhDr. Petr Sak, CSc.

Vypracoval:

Radek Pilc

Praha 2010

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Doc.PhDr. Petru Sakovi, CSc. za vstřícný přístup, odborné vedení a věcná doporučení při zpracování diplomové práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím pramenů a literatury uvedené v seznamu.

V Praze dne 12. 12. 2010

Radek Pilc

Anotace

Téma této diplomové práce vychází z mého každodenního setkávání se s problémy, názory i bezradností žáků druhého stupně základní školy (12–16 let), jak trávit a využít volný čas v centru velkoměsta a nenechat přitom vzniknout situacím, v nichž se jedinec „naučí“ dosáhnout požitku a uspokojení delikventním chováním.

Snahou bylo vymezit a popsat základní pojmy související se sociálně patologickými jevy, uvést nejčastější druhy a možnosti prevence. Cílem mé diplomové práce je proto nalézt odpovědi na otázky: Jaké možnosti v oblasti prevence delikventního chování dětí a mládeže má škola a lokální komunita, jaká je jejich účinnost, zda jsou o těchto možnostech děti a mládež dostatečně informovány a kdo má největší vliv na chování a jednání mladých lidí.

Klíčová slova: děti, mládež, sociálně patologické jevy, delikvence, volný čas, prevence, škola

Summary

The theme of this thesis is based on daily encounters with the problems, opinions and helplessness students of secondary school (age 12-16) how to spend and enjoy free time in the same centre and not yet created a situation in which an individual learns to achieve pleasure and satisfaction of delinquent behavior.

The aim was to define and describe the basic concepts related to the sociopathological phenomena, frequently observed species and ways of prevention. Purpose of my work is to find answers to the questions: What are the possibilities of the school and local community in the prevention of delinquent behavior of children and adolescents?

What are their activities? Whether are children and young people about opinions at all informed? Who has the greatest influence on behavior and actions of young people?

Keywords: children, youth, pathological phenomena, delinquency, leisure time, prevention, school,

Obsah

Úvod	7
1. Vymezení základní terminologie	8
2. Hlavní faktory ovlivňující vznik sociálně patologických jevů	10
2.1 Rodina	10
2.2 Školní prostředí	11
2.3 Vrstevnické party	12
2.4 Období dospívání	14
2.5 Společnost	14
3. Vybrané sociálně patologické jevy	16
3.1. Závislost na legálních drogách	16
3.2. Kriminalita	17
3.3. Agresivita a šikana	17
3.4. Záškoláctví a útěky z domova	18
3.5. Subkultury a závadové party	18
3.6. Úzkostné stavy a sebevraždy	19
4. Prevence delikventního chování dětí a mládeže	20
4.1. Rodina jako prevence před sociálně patologickými jevy	22
5. Možnosti školy v oblasti prevence	24
5.1. Školní preventivní strategie/Minimální preventivní program	25
5.1.1. Cíle	26
5.1.2. Personální zajištění	27
5.1.3. Způsob realizace	28
5.1.3.1. Analýza současného stavu	28
5.1.3.2. Metodické, učební materiály a další pomůcky	28
5.1.3.3. Primární prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů	29
5.1.3.4. Řešení přestupků	30
5.1.3.5. Volnočasové aktivity školy	30
5.1.3.6. Další aktivity školy	31
5.1.4 Spolupráce s rodiči a institucemi	32

5.2. Jednorázové výchovné besedy, přednášky a preventivní programy	33
5.2.1. Barevný svět dětí	33
5.2.2. Občanské sdružení Život bez závislostí	34
5.2.3. Výchovné akce občanského sdružení Prak	35
5.3. Školní klub jako významný činitel v primární prevenci delikventního chování.....	37
5.3.1. Obecné informace.....	38
5.3.2. Náplň a činnost Klubu mladých.....	40
5.3.3. Funkce vychovatele	42
5.3.4. Návštěvnost v Klubu mladých.....	43
6. Možnosti lokální komunity v oblasti prevence	44
6.1. Granty.....	44
6.2. Protidrogová politika	45
6.2.1. Protidrogová politika MČ Praha 1.....	46
6.2.2. Protidrogová opatření na území MČ Praha 1	46
6.3. Státní instituce v systému prevence.....	48
6.3.1. Spolupráce se školami.....	49
6.4. Nestátní instituce v systému prevence.....	49
6.4.1. Steetwork a nízkoprahové kluby.....	49
6.5. Vhodné podmínky pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže.....	51

VÝZKUMNÁ ČÁST

7. Empirický výzkum	52
7.1. Cíle empirického šetření.....	52
7.2. Výběr výzkumné strategie.....	52
7.3. Hypotézy výzkumu	54
7.4. Konkrétní popis výzkumných technik.....	54
7.5. Popis zkoumaného vzorku.....	55
7.6. Výsledky výzkumného šetření	55
Závěr	75
Seznam použité literatury	77
Přílohy	78

Úvod

Téma „**Možnosti školy a lokální komunity v systému prevence delikventního chování dětí a mládeže**“ jsem si nezvolil náhodou. Již devátý rok působím na základní škole jako vychovatel a učitel, s dětmi i dospívající mládeží jsem v neustálém kontaktu. Snažím se porozumět jejich problémům a pomoci jim v jejich řešení stejně jako moji kolegové. Nejčastěji řešíme otázky krádeží, šikany a s ní spojené agresivity, kouření, měkkých drog a alkoholu. Došel jsem tak k závěru, že přes všechnu snahu pedagogického kolektivu není v dnešní době plně záporných vlivů, zejména ve společnosti, v níž vyniká násilí a konzumní způsob života, žádná škola proti sociálně negativním jevům imunní. Je to komplexní problém nejen pedagogický, ale i sociální, psychologický, sociologický a především mravní.

Hlavní otázkou je jak delikventnímu chování dětí a mládeže předejít. Cílem mojí diplomové práce tedy bude zjistit, jaké možnosti prevence má ve svých rukou škola a lokální komunita, kde se děti a mládež pohybují.

Při vlastním výzkumu se zaměřím na děti a mládež věkové kategorie 12–16 let. Použiji metodu dotazníku a výzkumné otázky se budou týkat zjištění nejčastějších příčin vzniku delikventního chování, ostatních sociálně patologických jevů a problematiky omezení jejich následků na minimum. Těmito otázkami se budu zabývat prostřednictvím kvantitativního výzkumu dětí středního a staršího školního věku (5.–9. třída ZŠ).

Na základě vlastních zkušeností práce s dětmi a mládeží se domnívám, že delikventnímu chování bez systematického a uvědomělého působení nelze zamezit. Proto je nutné začít mu čelit a podchytit je hned v počátcích, a to hlavně primární prevencí. Osudy mladé generace jsou stále aktuální a nemůžeme si dovolit nechat vývoj a výchovu mládeže bez potřebného a pozitivního ovlivňování, usměrňování a vzdělání. Dnešní rozhodnutí a současná výchova se projeví až za několik let. Pozdější náprava je málo účinná a přináší s sebou nemalé náklady. Je tedy třeba si tato fakta uvědomit a odstraňovat všechny podmínky a příčiny umožňující vznik patologických jevů.

1. Vymezení základní terminologie

První část práce je věnována vymezení základní terminologie, jejíž znalost vždy představuje zásadní předpoklad pro řešení jakékoli problematiky v rámci nejrozličnějších oborů.

Za jeden ze základních termínů lze pokládat pojem **abnormalita**, jenž označuje odklon od normy, který může být různě definován. Zahrnuje především kvantitativní hledisko (tj. odklon od průměrného intervalu v rozložení určité struktury či funkce). V tomto smyslu bývá někdy užíváno synonymického označení **deviace**, definovaného jako odklon od průměrného, od standardu, od převažujících vzorců chování či morálních postojů skupiny. Odtud se pak dostáváme přímo k termínu, který bývá užíván ve smyslu extrémního a škodlivého odklonu od obvyklého chování nebo od stavu přizpůsobení – **patologie**. Bývá definována mj. jako stav organismu, kdy buňka nebo orgán nemůže vykonávat svou obvyklou funkci; jedná se v podstatě o poškozený, narušený či abnormální stav organismu nebo jeho části. (Koudelková, 1995, s. 20)

Ve své práci se hodlám zaměřit na patologii v rovině sociální, kdy nabývá sociální dimenze, tj. stává se závažným společenským problémem.

Sociálně patologické jevy (též označované jako **sociálně negativní jevy**, **sociální deviace**) můžeme definovat jako nejzávažnější poruchy v chování mládeže, projevující se především jako narušení sociálních, ale též trestně právních norem. Jsou to poruchy, které se vyznačují určitou hromadností výskytu, stabilitou a rozšířeností při stejných sociálních podmínkách. Jednak takové, které jsou nepochybně závadné, ale samy o sobě nejsou trestné (např. útěky z domova, projevy vandalství, alkoholismus, nealkoholová toxikomanie, chorobné hráčství, prostituce, účast na činnosti extrémistických skupin, závadových part a problémových sekt), dále pak i takové, které naplňují skutkovou podstatu trestných činů – tj. klasické **kriminální jednání** včetně **dětské delikvence**, na kterou pro nízký věk pachatelů nelze reagovat prostředky trestního práva. (Koudelková, 1995, s. 21)

Termín **prevence** definuje Pavel Hartl v Psychologickém slovníku jako „předcházení nežádoucím jevům, úrazům, nemocem aj.“. Ve Slovníku cizích slov Ladislava Rejmana je pojem **preventivní** charakterizován jako „předcházející, včasný, předem učiněný, předstihující něco“.

K termínu **delikvence** coby nejvhodnějšímu se dospívá po dlouhodobém vývoji diskutované terminologie. Předchází mu celá řada užívaných termínů: mravní vada, mravní narušenost, obtížná vychovatelnost, poruchy chování, antisociální projevy, sociální

narušenost, sociální nepřizpůsobenost atp. Jedná se o pojem původně právnícký, který v poslední době zakotvil v sociálních vědách. Označuje se jím antisociální chování, které může, nebo nemusí být spojené s právními důsledky. Delikvencí se přitom zpravidla rozumí mírnější porušení právních nebo morálních norem, zejména dětmi nebo dospívajícími, zatímco termínu **kriminalita** se používá již pro závažné přestupky a trestné činy. Juvenilní delikvencí jsou pak označovány přestupky mladých osob, zpravidla do šestnácti až osmnácti let, které měly za následek, že se mladistvý dostal k soudnímu řízení. Delikventní chování může představovat jednotlivý delikventní akt či epizodu mnohonásobných nezákonných činů, příležitostné delikventní aktivity, ale i stálý delikventní způsob života. Delikventní činnost páchají jedinci, jejichž osobnost může mít různý charakter narušenosti. Sociálně narušený delikvent by neměl mít prokazatelné emoční problémy, jeho osobnost by měla být normální. Jeho nesnáze pak důsledkem nevhodných výchovných podmínek jeho sociálního prostředí. Emočně narušený delikvent má naopak vážné osobnostní problémy, uplatňují se zde nejrozumnější psychopatologické mechanismy a z hlediska převýchovy představuje vysoce náročný úkol. (Koudelková, 1995, s. 22)

Po přiblížení základní terminologie poruchového chování pokládám dále za podstatné vymezení samotného pojmu **mládež**. Označuje dospívající osoby – tzv. **nezletilé** (ve věku od 6–7 let do 18 let). Věk **dětí** je vymezen v návaznosti na věk trestní odpovědnosti v ČR, která počíná dovršením 15 let věku pachatele. Věk mladistvých, v souladu s trestním zákonem, je vymezen rozpětím 15–18 let. (Koudelková, 1995, s. 22)

Dalším významným pojmem patřícím do problematiky delikvence dětí a mládeže je Volný čas. Podle sociologických kritérií je za něj považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost. Je to ta část mimopracovního, mimoškolního času, která zbude po zabezpečení individuálních a rodinných, existenčních a biologických potřeb. Volný čas má ve vztahu k jedinci především funkci relaxační, rekreační a rozvojovou. Tím se však funkce volného času nevyčerpávají. Volný čas, resp. úhrn reálných a duchovních aktivit lidí, plní řadu funkcí ke společenskému systému. Právě ve sféře volného času jsou nastartovány společenské inovace, které zpočátku narážejí na bariéry rigidnosti společenských a ekonomických institucí. (Sak, 2000, s.132)

Aktivity ve volném čase jsou jednak výrazem osobnosti, jednak tuto osobnost dále formují. Obraz trávení volného času proto vypovídá o sociálním poli jedince a o jeho dalším sociálním vývoji. (Sak, 2000, s.211)

2. Hlavní faktory ovlivňující vznik sociálně patologických jevů u dětí a mládeže

Pokud mám hovořit o rizikových faktorech, které umožňují vznik, existenci a rozšiřování sociálně patologických jevů ve společnosti, konkrétně pak mezi mládeží, nelze očekávat, že stanovím jedinou hlavní příčinu nebo kompletní výčet ovlivňujících faktorů. Příčin je vždy mnoho a určitě je nemůžeme poznat všechny; navíc si nedokážeme představit veškeré vazby mezi nimi. Pokusím se tedy uvést alespoň ty nejdiskutovanější z nich.

2.1. Rodina

Jako první faktor ovlivňující vznik sociálně patologických jevů uvedu **rodinu**. Tato „instituce“ sehrává zásadní roli v procesu formování mladého člověka jako samostatné bytosti, která si je vědoma možných důsledků veškerého svého jednání, za nějž nese odpovědnost. Rodina je prvním sociálním prostředím člověka, které umožňuje, aby se později dobře orientoval v jiných společenstvích. V ní se vytváří základní hodnotový systém, postoje, názory, způsoby reakcí a chování člověka, které se v průběhu interakcí s jiným prostředím – zejména prostřednictvím mezilidským vztahů – dále mění, zpevňují či jinak transformují. „Život v nevhodném nebo nepodnětném rodinném prostředí představuje riziko ve smyslu rozvoje nežádoucích způsobů chování, nebo dokonce nežádoucích osobnostních charakteristik“ (Vágnerová, 1999, s. 267). „Rodiče fungují jako modely, které lze napodobit, popř. se s nimi identifikovat. Dítě si takto může osvojit celou řadu pozitivních i negativních vlastností a způsobů chování.“ (Vágnerová, 1999, s. 318).

Dítě tedy přichází do kolektivu a do života s určitou výbavou. Hodnoty, které si s sebou nese, pocházejí z velké části z prostředí, ve kterém se pohybuje. Veškerá literatura, která se zabývá problematikou patologických jevů v kolektivu dětí nebo prevencí, popisuje rizikové rodinné prostředí, kde dochází k nevhodné výchově, chybí péče a zájem o dítě nebo působí škodlivé vlivy na jedince. Tyto problémy se mohou objevovat jednak v neúplné rodině, popř. doplněné, ale vyskytují se i v rodině úplné. Takové prostředí poznamenává systém hodnot dítěte na celý život a jen velmi obtížně se dá tato soustava změnit.

Rizikové rodinné prostředí se dá rozdělit do několika kategorií. Jednu z nich tvoří rodiny asociálních jedinců, kteří nemají zájem o své dítě, trpí nějakou psychickou poruchou nebo

jsou závislí na alkoholu či jiných návykových látkách. V takovýchto rodinách bývají děti většinou citově deprivované, zanedbávané a někdy i týrané, protože rodiče nejsou schopni plnit svoji funkci. Zvýšené riziko představuje i neúplná rodina, osamělý rodič není vždy schopen poskytnout dítěti všechny vzorce chování, jaké potřebuje. Nejčastěji se mluví o nedostatku otcovské autority a mužského vzoru chování.

V dnešní době stoupá četnost negativního chování také u mladistvých, kteří žijí v úplné a zdánlivě funkční rodině. Může se jednat o úplnou rodinu, ale ta funguje spíše jen formálně. Rodiče dítěti neposkytují důležité podněty pro rozvoj jeho osobnosti, nedovedou mu dát jistotu, že má pro ně nějaký význam, a nedokážou mu vymezit hodnoty a normy chování, jimiž by se všichni v rodině řídili. Existují i další příčiny poruchového chování dětí z úplných rodin – nuda, nedostatek životního smyslu a cíle. Dítě napodobuje rodiče, a to i ve vztahu k volnému času. Pokud se rodina schází pouze večer a čas „zabíjí“ jen sledováním televize či videa, je jisté, že pro dospívajícího jedince není tento způsob trávení společného času lákavý, a proto si sám hledá zábavu, která někdy sahá až za hranici patologického chování.

2.2. Školní prostředí

Škola patří do další úrovně vztahů dítěte, se kterými se setkává. Lze sem zařadit například i kamarádské a přátelské vztahy, ale třeba i ošetřujícího praktického lékaře. Ti všichni mají velkou možnost intervence v případě objevení se známek patologického jednání.

To, že škola by měla být pro dítě podnětným prostředím pro jeho realizaci, je všeobecně známé. Často je to také jediné prostředí, kde se dítě setkává s jistou organizací a systémem hodnot, které jsou nejčastěji orientované na výkon, nikoliv na schopnosti.

Přechodem do školy každé dítě ztrácí výlučné postavení, které do té doby mělo v rodině. Musí se přizpůsobovat novému životnímu rytmu – nucenému vstávání v určitou dobu, vyučovacím hodinám děleným přestávkami a odpolední či večerní přípravě na školu. Škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dětí a především si žádá, aby se přizpůsobilo, „ukáznilo“, aby bylo jako ostatní děti.

Učitel je zprvu pro dítě nejvýznamnější osobou ve škole, postupně však nabývají na významu vztahy ke spolužákům a solidarita s nimi. Učitel se stává autoritou, která konkuruje autoritě rodičů a později také vrstevníků. Ze strany učitele je dítě hodnoceno – skoro vždy známkami – za podané výkony v jednotlivých předmětech a za chování. Z toho odvozuje

v prvních letech školní docházky pocit vlastní hodnoty. Později jej opírá také o to, jak ho přijímají spolužáci. Je pravděpodobné, že k tomuto přesunu dochází dříve, než se běžně soudí. Už na konci docházky do první třídy začínají děti dávat přednost sezení dále od tabule a od učitele. Význam spolužáků jako zrcadla a zdroje pocitu vlastní hodnoty stále stoupá s blížícím se dospíváním.

Děti si velmi záhy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“ vyznačující se zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály, na niž jsou učitelé v lepším případě více a v horším méně napojeni. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních „sub-subkultur“, jež jsou k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy, společnými činnostmi. Pravidelné a přirozené je dělení třídy na „subkultury“ dívek a hochů.

V některých případech mohou být tyto podskupinky zárodkem asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni základní školy. Jejich vzniku napomáhá neangažovanost učitele, resp. jeho zřetelné preferování či zatracování některých dětí. Segregace málo nadaných, a tím pádem rizikovějších dětí může mít i mnohem nenápadnější podobu poznámek utroušených během vyučování, přehlížení iniciativ dítěte, „alergických reakcí“ na prohršky proti kázi či neznalost učiva. (Matoušek, 1998, s. 77)

Učitelův nezájem či agresivita mohou být také živnou půdou pro šikanování ve třídě. Není zcela výjimečné, že učitel svým chováním agresorům „označí“ jedince, který je v nějakém ohledu nedostačivý a jehož se pak i děti cítí oprávněny beztestně napadat. (Matoušek, 1998, s. 78)

Je nutné se zmínit i o spolupráci školy a rodiny, což je velmi často problematické, zejména ze strany rodičů. Ti často nemají příliš velký zájem o to, co se s dítětem ve škole děje, protože tuto zodpovědnost přebírá někdo jiný a oni se na této části dne nepodílejí.

2.3. Vrstevnické party

Vliv názorů stejně starých dětí nebo dospívajících, stejně jako snaha se jim vyrovnat, překonat je či upoutat jejich pozornost, jsou nepochybně jedním z mnoha faktorů podílejících se na patologickém chování dětí a mládeže. Výběr kamarádů, známých, čas s nimi trávený, způsob trávení volného času – to jsou velká bitevní pole konfliktů dospívání.

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim adekvátně vytyčují meze dovoleného chování.

Vrstevnická skupina však není pro nikoho jen neproblémovým zázemím; tím spíše jím není pro mladé lidi vyrůstající bez rodičovského zájmu, bez jasných pravidel, ohrožované despotickým trestáním rodičů apod. I pro dítě vychované funkční rodinou představuje každá vrstevnická skupina více nebo méně stresující nárok: obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, kdo plně sdílí jejich hodnoty.

Nároky na konformitu jsou ve vrstevnické skupině mládeže obvykle vyšší než ve všech jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, k rodičům, penězům, alkoholu, ke kouření, atd.

Tlak skupiny vrstevníků se uplatňuje mnoha způsoby. Pro dítě není nijak snadné jim odolat, udržet si vlastní dosud nehotovou identitu, žít zdravě a správně, jak chtějí rodiče. Jedinec – zvláště ten, který si není jistý sám sebou, hledá přirozeně jakékoliv cesty, jak dosáhnout mezi vrstevníky dobrého postavení. (Matoušek, 1998, s. 84– 85)

Jedinec, který by se rád stal součástí nějaké party, je tedy postaven před skutečnost, že se těmto nárokům musí přizpůsobit. Pokud by to však v dostatečné míře nedokázal, je odsouzen k posměchu, ponižování a odmítání. V případě, že dotyčný by neměl k dispozici žádnou jinou pro něj zajímavou skupinu, je zatlačen do kouta. Ten, kdo se cítí izolován v rodině nebo mezi vrstevníky, může však provést delikventní čin jen proto, aby k sobě připoutal pozornost, které se mu doposud nedostávalo.

I když skupina vrstevníků přináší možnost konfliktů nebo i nepříznivého vývoje, má podstatný význam pro vývoj zralé osobnosti: pomáhá mladistvému osamostatnit se z dětské závislosti na rodině, na autoritě rodičů. Pokud se z této závislosti nevymaní, je ohroženo formování takových rysů, jako je samostatnost, iniciativa, ale také organizační a sociální dovednosti. (Čáp, 1993, s. 288)

2.4. Období dospívání

K faktorům ovlivňujícím vznik sociálně patologických jevů musíme v této souvislosti započítat i samo období dospívání. Ne náhodou je nazýváno obdobím „krize vlastní identity“. Mladý člověk se odpoutává od závislosti na rodičovské autoritě a snaží se najít svou identitu. Na této nesnadné cestě je jakýmsi přechodným bodem období, kdy je rodičovská autorita nahrazována pocitem sounáležitosti se skupinou vrstevníků a nabytím skupinové identity, přes kterou následně nachází identitu vlastní. Anna Koudelková ve své knize „Psychologické otázky delikvence“ uvádí domněnku o souvislosti mezi stále se snižujícím věkem puberty a zesílením delikvence: „Na jedné straně se adolescenti stávají dříve fyzicky dospělými ve srovnání s předchozími generacemi, na straně druhé má společnost tendenci prodlužovat jejich závislost sociální. Je možné, že tento rozpor mezi ranější fyzickou zralostí a pozdější zralostí sociální může vést ke konfliktu mezi generacemi, který by se mohl projevovat mimo jiné také delikventním chováním.“ (Koudelková, 1995, s. 24)

2.5. Společnost

Tato skupina ohrožujících faktorů je velmi široká, můžeme sem zařadit i stávající politický systém, hodnoty, které v dané společnosti platí, náboženský systém a jeho hodnoty a podobně.

Společnost je ve vztahu k delikvenci dětí a mládeže faktorem, který může v primární prevenci pomoci. Velmi výstižně tuto problematiku popisuje Petr Sak ve své knize Proměny české mládeže: „Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Ve sféře volného času se rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb a zájmů a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zranění. I když primitivní ekonomický kalkul vidí volný čas dětí a mládeže jako zbytkovou a zbytnou oblast, hlubší ekonomický pohled, který počítá s efektivitou a produktivitou potenciálu mladé generace získaného volnočasovými aktivitami a s prostředky ušetřenými na následné kriminalitě a narkomanii mládeže, uznává ekonomický význam kvalitního trávení volného času mladé generace.“ (Sak, 2000, s. 131)

Společnost může mít na děti a mládež také velmi negativní dopad. Intenzivně na ně totiž z různých stran působí a ovlivňuje jejich hodnotový systém. Mám na mysli zejména média, která předkládají, ale zároveň „nenásilně“ vtěšňují prototypy moderního teenagera. To se týká hlavně značkového oblečení, technického vybavení (mobil, mp3 přehrávač apod.), stylu moderní hudby, ale v neposlední řadě také způsobu chování a jednání. Bohužel právě poslednímu uvedenému bodu nenapomáhají některé populární filmy, v nichž hraje teenager hlavní roli, ale jeho zobrazení je negativní (vulgární mluva, arogance k rodičům i učitelům, experimentování s lehkými drogami apod.). Tento názor silně podpořila moje vlastní nepříjemná zkušenost v roli třídního učitele. Celý druhý stupeň školy, kde pracuji, shlédl film Gympl. Žáci devátého ročníku se „inspirovali“ scénou, kdy třída jednohlasným mručením napodobovala zvuk transformátoru. Učitelku, která absolutně netušila, co se děje, naprosto vyvedli z míry.

Možná by se podobná situace odehrála i bez ovlivnění filmem. Ale hrdinové filmů, a bohužel i ti negativní, se pro děti a mládež stávají vzory.

3. Vybrané sociálně patologické jevy

Podle metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže zahrnuje rozdělení patologických jevů tyto oblasti:

- Závislost na drogách, alkoholu a nikotinu
- Kriminalita a delikvence
- Patologické hráčství (gambling)
- Záškoláctví, útoky z domova
- Šikana a agrese
- Vandalismus
- Xenofobie, rasismus
- Sebevražedné chování

Popis jednotlivých patologických jevů je velice obsáhlý, a proto jsem vybral zejména ty, které se nejčastěji objevují především u skupiny jedinců, jimiž se zabývám v této práci. Tedy děti a dospívající mládež.

3.1. Závislost na legálních drogách

Čím je člověk mladší, tím jsou účinky alkoholu a psychotropních látek větší, tím více si organismus na jejich přítomnost zvyká a zároveň se jimi i ničí. Odvykání je pak daleko problematičtější než u starších lidí, což s sebou přináší hodně nesnází. Paradoxně k tomu věk závislých uživatelů klesá. Konzumenty alkoholu a cigaret zcela běžně nacházíme na středních školách, ale objevují se už i na II. stupni základních škol. Totéž platí o drogách, kdy mladí začínají experimentovat z různých důvodů už v dětském věku. V těchto případech je na primární prevenci pozdě.

3.2. Kriminalita

Kriminalita v dospívajícím věku je většinou zaměřená na oblast majetkových trestných činů. Mladí pachatelé kradou různé předměty v obchodech, vykrádají byty, chaty nebo auta. Jedná se většinou o partu, která je složena téměř vždy z chlapců. Účel takového počínání lze vidět převážně v získávání dostatku finančních prostředků k dalším svým činnostem. Je důležité poznamenat, že osamocené chlapce, kteří by si takto „přivydělávali“, téměř nepotkáme. Členové part se identifikují se svým velitelem jako s autoritou a díky své příslušnosti mohou dát prostor svým nejnižším emocím a vášním, zbavují se sociální kontroly a zažívají zde nespoutanou svobodu. Nemá smysl mluvit o jejich rozumu nebo svědomí. To je zcela zasunuté v mysli každého pod vlivem sugesce autority.

3.3. Agresivita a šikana

Dnešní společnost je přehlčena tímto fenoménem. Lidem už nepřipadá nic divné, protože agrese a násilí se staly běžnou součástí našeho života. Nikdo nenachází účinné prostředky, jak agresivitě a následně pak trestným činům z ní plynoucím (vraždám, rasismu, sexuálním deliktům aj.) zabránit. Otázkou je, odkud se agrese v člověku bere. „Sigmund Freud napsal, že tendence k agresivitě je vrozená, samostatná, instinktivní dispozice člověka.“ (Jedlička, Kořa, 1998, s. 68). Považoval ji tedy za záležitost genetické výbavy člověka. Na druhé straně je ale možné tvrdit, že „četnost, intenzita a formy agresivního jednání jsou do značné míry osvojené v průběhu lidského života, což znamená, že jsou rovněž ovlivnitelné prostředím.“ (Jedlička, Kořa, 1998, s. 69) Jediné, co tedy s jistotou víme, je to, že agrese je forma energie, kterou člověk musí dostat ze sebe ven, je to tedy únik. Nedošlo však k usměrnění této energie na cíl, který by byl společnosti neškodný, natož prospěšný.

V dětském kolektivu se setkáváme zejména se dvěma podobami agrese, a to vandalismem a šikanou. Obě jsou ovlivněny různými faktory jako například sebeuplatnění, přemrštěná zlost nebo naopak velmi nízká úroveň sebevědomí aj. Vandalismus můžeme popsat jako záměrné ničení cizího majetku za účelem pomsty nebo upozornění sama na sebe. Je to však i způsob jak „zabít volný čas“. Šikana je pak soustavné fyzické či psychické trápení a vydírání určité osoby k vlastnímu prospěchu a potěšení. Známe delikventy i v jiných případech, ale není tak časté, aby dítě na základní škole někoho zavraždilo či

sexuálně zneužilo. Jiná otázka je, že se samy děti stanou oběťmi těchto deliktů. (Říčan, 1995, s. 26)

3.4. Záškoláctví a útěky z domova

Oba tyto fenomény svědčí o tom, že se dítě ve škole, doma nebo s něčím ve svém okolí nemůže vyrovnat. Je zde nesporný vliv výchovy z rodiny, která má vést k zodpovědnosti, dítě tedy nemusí pociťovat chození do školy jako svoji povinnost. Chodí za školu třeba i ze strachu před tlakem učitelů a spolužáků. Pokud se však nenachází pravá příčina nevhodného působení třídního kolektivu, je možné si bezdůvodnou absenci dítěte vykládat jako útěk za rodiči domů. Takové dítě není dostatečně sociálně zralé na to, aby převzalo zodpovědnost samo za sebe a svoji práci.

Co se týká útěku z domova, i tady se motivace k těmto činům může různit. Domov může být pro dítě takové prostředí, kde nechce zůstat, neboť se v něm necítí bezpečně, a to nejen fyzicky, ale i psychicky. Takového mladého jedince lze hodnotit jako člověka se zvýšenou touhou toulat se a zažívat nebezpečí, která často ohrožují jeho fyzickou existenci. Jde tedy o poruchu socializačního procesu.

3.5. Subkultury a závadové party

Člověk je ze své přirozenosti tvor sociální, proto si vyhledává přátele, se kterými si rozumí a má s nimi na věci kolem sebe podobný nebo stejný názor. Je to v zájmu jeho bezpečí, že takto jedná. Sám by nic nezmohl. Podíváme-li se do jakéhokoliv města, nemusí být ani moc velké, najdeme zde vždy skupiny mládeže, které mají vlastní hodnoty a způsob života. Vyznačují se módou, uznáváním společného hudebního stylu a způsobem trávení volného času. Celý jejich styl života je do značné míry ovlivněn masmédií, televizí, videem a reklamou, jak být ten nejlepší, jak mít to, co nikdo nemá. Okolní společnosti by jejich komunikace nebyla na obtíž, kdyby právě trávení volného času a vybíjení energie bylo vždy prospěšné. Je nutné rovněž poznamenat, že člověk v těchto partách podléhá skupinovým vlivům, že by tedy sám podobné věci nedělal. Nejenže by na to neměl odvalu, ale ono by ho to samotného ani nenapadlo.

„Mnohdy jsou party jediným prostředím, kde dospívající zažívá pocit akceptace, sounáležitosti, významu a síly ve skupinových akcích, nachází zde dobrodružství, zábavu, napětí i katarzi. Při pouličních bitvách může prokázat svou neohroženost, schopnost obětovat se pro kamaráda a oddanost k vztahové skupině.“ Výsledkem je tedy to, že se mladí lidé scházejí na ulicích, snaží se být pokrokoví a originální, nebo naopak svým postojem rezignují na okolní svět, kde nenalézají své místo a svůj prostor. Člověk v dospívajícím věku tímto nedostatkem velmi trpí, a proto se identifikuje s partou, která mu tento prostor zdánlivě nabízí. Jakmile se totiž v partě vyskytnou problémy, málokdy se v ní udrží skutečné přátelství. (Jedlička, Kořa, 1998, s. 107)

3.6. Úzkostné stavy a sebevraždy

Je jisté, že v dospívajícím věku se formuje osobnost, která ztrácí své dětské jistoty, ale dosud je v procesu přijímání hodnot dospělosti. Je to složitý proces a u někoho může trvat velmi dlouho. Člověku je jasné, že dětství je dávnou minulostí, ale dospělost je stále ještě v budoucnosti. O starých hodnotách ví, že jsou již nepoužitelné, a nové ještě nemá. Takový stav přináší s sebou nejen stres a krizi. Navíc člověk nežije v izolaci, kolem něho se děje spousta třeba i zásadních životních změn, například v rodině nebo ve škole.

Pokud mladý člověk cítí, že se na něho všechno valí, že není na blízku nikdo, kdo by mu mohl pomoci v jeho aktuálních a závažných problémech, nachází se v krizi, která je v dospívajícím věku zcela normální. Její průběh však může být velmi dramatický. Jedinec pak řeší problém různě. Jedna z možností je i ta, že se rozhodne dobrovolně ukončit svůj život. Překoná svůj pud sebezáchovy, a buď svůj čin pečlivě naplánuje, nebo se jedná o zkratkovité jednání, které zcela postrádá racionální složku. Při pokusu o sebevraždu se často jedná pouze o touhu na sebe upozornit, zatímco u dokonalé sebevraždy jedinec chce opravdu ukončit svůj život.

Na druhé straně je krizi možno chápat jako výzvu ke změně, v dobrém slova smyslu může pak vést k mnoha závažným a hodnotným rozhodnutím. (Jedlička, Kořa, 1998, s. 161)

4. Prevence sociálně delikventního chování dětí a mládeže

Ke snahám směřujícím ke snížení výskytu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže patří vedle represivních opatření také opatření preventivní.

Programy sociální prevence můžeme stručně charakterizovat jako programy zaměřené na předcházení vzniku sociálně patologických jevů. Předpokladem účinnosti je však jejich široké zaměření. Preventivní aktivity musí být zaměřeny na celou společnost: děti, mládí i dospělé, delikventy i osoby, které zákony respektují. Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je nepochybně výchova dětí v rodinách a ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace, vliv má také sociální politika státu a instituce zabývající se rizikovou mládeží.

Rozlišujeme tři typy preventivních aktivit:

Primární prevence – Předcházení vzniku sociálně patologických jevů u osob, u nichž se ještě nevyskytly (např. předcházení delikventnímu jednání u osob, které se ho ještě nedopustily).

Sekundární prevence – Sekundární prevence má za cíl vyhledávat rizikové jedince, rizikové skupiny obyvatelstva a rizikové životní situace vzhledem k tomu, že u rizikových jedinců rizikových skupin obyvatelstva je zvýšená pravděpodobnost toho, že se stanou nositeli sociálně patologického chování. Sekundární prevence se zaměřuje na rizikové faktory sociálního prostředí a na příčiny sociálně patologického chování.

Terciární prevence – Terciární (následná) prevence je zaměřena na již narušené jedince a skupiny, včetně recidivistů. Terciární prevence se snaží předcházet recidivě trestné činnosti, u drogové závislosti prevenci relapsu.

Vzhledem k obsahu a cíli této práce se budu nadále věnovat pouze **primární prevenci**.

Cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, ale především přítomnost sociálně příznivého chování. Primární i sekundární prevence je nemyslitelná bez ohledu na hodnotovou orientaci dětí, bez podpory alternativních životních

programů, odklánějící rizikovou mládež od stylu života, který by mohl vést k jejich společenské degradaci.

Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být:

- hyperaktivní děti
- děti selhávající ve škole
- děti s poruchami chování
- děti zneužívané a týrané v rodinách
- děti z dysfunkčních rodin
- děti ze sídlišť a čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality
- děti ze sociálně slabých rodin
- děti z rodin, kde chybí otec
- děti s predelikventním chováním
- populace všech rodičů
- populace všech občanů státu aj.

(Matoušek, 1998, s. 261)

Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání – kriminalitě, abúzu drog, odpadávání ze škol a učebních poměrů, předčasným těhotenstvím, nákaze HIV virem atp. Navíc – cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být prezence sociálně příznivého chování, tedy neslučitelného s jednáním protispolečenským. Jinak řečeno primární a sekundární prevence je nemyslitelná bez ohledu na hodnotovou orientaci dětí, bez podpory alternativ životních programů, odklánějících rizikové děti od stylu života, který by mohl vést k jejich společenské degradaci.

Volba cílové skupiny určuje nejvhodnější preventivní strategii, nejvhodnější prostředí pro ni a okruh osob, které má kromě dítěte zahrnovat. Bez jasné definice cílové skupiny, postupu práce s ní a hodnotové efektivity nemůže být prevence přínosná. Čím více prostředí, v nichž se cílová skupina zdržuje, preventivní program zahrnuje, tím větší je naděje na její ovlivnění. Čím více osob významných pro každého člena skupiny program využije, tím větší je naděje na jeho ovlivnění.

Efektivní preventivní programy nestavějí na didaktice obecných pouček, snaží se posílit jak sociální kompetenci dětí, tak i kompetenci jejich rodičů, učitelů a vychovatelů i vrstevníků – zejména těch, kteří jsou v neformálních skupinách dětí přirozenými vůdčími

osobnostmi. Efektivní preventivní programy se snaží využít i místní (komunitní) zdroje podpory ohrožených dětí a snaží se koordinovat spolupráci všech zainteresovaných institucí, odborníků, případně i dobrovolníků. (Matoušek, 1998, s. 262)

4.1. Rodina jako prevence delikventního chování dětí a mládeže

Je známo, že na utváření osobnosti člověka působí mnoho faktorů, samozřejmě dědičné dispozice neztrácíme, ale nedostatečným vedením může dojít k naprostému nerozvinutí vrozených dispozic. Pro člověka je velmi důležité, v jakém prostředí vyrůstá, determinuje ho sociální prostředí, škola, lokalita bydliště, ale tím **nejdůležitějším primárním prostředím je rodina**. Vliv, který má na rozvoj dítěte, převážně v jeho prvních letech, je neopomenutelný. Lze ji pokládat za nejvýznamnější sociální skupinu, ve které člověk žije. Každá rodina má svůj hodnotový systém, jenž ovlivňuje chování jednotlivých členů. Rodina může být v některém směru dysfunkční, některé funkce, potřeby mohou být neuspokojeny, jedinci mohou některé významné zkušenosti chybět a nedostatečným zafixováním funkcí, zkušeností, hodnotového systému může být vystaven negativním vlivům.

Rodíme se do orientační rodiny a ta nám poskytuje základní sociální zkušenost. Dítě se v rodině naučí posuzovat, zda je svět spíš dobrý nebo zlý, má zde šanci získat pocit základní důvěry. Funkce orientační rodiny lze charakterizovat ve vztahu k základním psychickým potřebám. Ne vždy je však rodina schopna či ochotna tyto funkce plnit. Někdy je může plnit neúplným či patologickým způsobem.

Jedince ovlivňuje mikroprostředí, tedy rodina. Na ní závisí, nakolik bude na dítě působit mikroprostředí (podmínky příslušné země a doby) a mezoprostředí (sídliště, jejich okolí, region). A jsme u problému, který se nazývá podnětné rodinné prostředí, kdy rodinná výchova působí nejsilněji v raném dětství. Dítě, které neví, kam patří (nemá pocit sounáležitosti, nemá vybudované určité postoje, základy hodnotové orientace) snadněji propadne negativnímu působení asociálních part z mezoprostředí. Jeden z nezanedbatelných signálů jsou problémy ve škole.

Je nutné na tomto místě konstatovat, že pohled dnešní rodiny jako primární skupiny jedince není v mnoha směrech optimistický. U rodičů převládá neinformovanost, ale zároveň nezájem tento nedostatek nějak překonat. Rodinné problémy s mladým dospívajícím

člověkem jsou mnohdy řešeny v afektu a způsobují často velké bolestné rány v prožívání jedince.

Nedá se říci, že prevence v rodině je nějakou zvláštní formou využívaných metod, ale měla by však být zcela samozřejmou činností rodičů. A to zejména ve směru vytváření atmosféry, důvěry, pomoci a bezpečí. Odtud by si každý měl odnést ty nejzákladnější hodnoty a postoje, které by měly být natolik stabilní, aby mohl mladý člověk čelit nelehkým životním situacím s rozumem a zachovával si při tom nejen svoji bezpečnost a zdraví, ale neomezoval totéž u ostatních, včetně jejich svobody. K této mezigenerační komunikaci však mnohdy nedochází z různých důvodů.

Ideální by bylo, kdyby se všichni rodiče začali dostatečně zajímat o své děti, ale i něco navíc – měli by se informovat o nebezpečích, aby jim mohli včas pomoci. Velmi důležité při tom je zachovat si vzájemnou důvěru a otevřenost.

5. Možnosti školy v oblasti prevence

„Základ preventivního systému u dětí a mládeže musí být postaven na úzkém propojení rodiny, školy a subjektů angažujících se v oblasti volného času.“ (Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti MŠMT na období 1998–2000, 1997, s. 10).

Je nezpochybnitelné, že zařízení školského resortu musí stát hned na druhém místě po rodině zásluhou míry svého vlivu na výchovu dítěte. Zejména škola se na tuto pozici dostává díky důvodům, které budou níže uvedeny. Ostatní instituce si jsou vzájemně v několika znacích i se školou podobné.

Škola má na dítě obrovský vliv, proto právě v ní by měla probíhat velká část primární prevence. Ne vždy se to daří podle přání odborníků, kteří se zabývají touto problematikou. Na cestě za tímto úkolem stojí hned několik překážek. Jednu z nich představuje první kontakt se samotným vedením školy. Program prevence v nabízené formě musí zaujmout pozornost natolik, aby byl vůbec zařazen do obsahu a rozvrhu výuky. Stejný problém nastane i u samotných pedagogů a vychovatelů, další překážku tvoří časová náročnost a finanční zajištění. Takže než se samotný program dostane ke svému uživateli, tedy k dětem a mládeži, je třeba učinit nespočet kompromisů. Že je však prevence v této oblasti nutná, plyne zejména z následujících důvodů:

- dítě tráví ve škole 1/4 až 1/3 dne, škola výrazně ovlivňuje jeho životní styl a způsob rozhodování
- první závažné problémy v chování dětí, které zpravidla vyžadují odbornou péči, se nejčastěji objevují na základní škole
- dítě prezentuje první projevy problémového chování zpravidla mnohem dříve, než se dostává do péče sociální kurately v resortu práce a sociálních věcí (tedy zejména ve škole a v kolektivu vrstevníků)
- škola či školské zařízení je často jediným prostředím, v němž lze systémově korigovat pozitivní vliv vrstevníků zejména na neorganizované jedince (to platí nejen pro školu, ale i pro všechny zájmové činnosti, kde se děti scházejí ke společné činnosti).

(Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti MŠMT na období 1998–2000, 1997, s. 10).

Tradičně je škola pokládána za místo, kde se děti učí „znalostem“, případně si osvojují postupy umožňující racionálně řešit jasné definované „problémy“ příslušející do jednotlivých „předmětů“. Škola však může učit více. S tím, jak slábne vliv hlavní tradiční socializační instituce na děti – rodiny, doufají mnozí, že škola by ji mohla nahradit právě v posilování těch postojů a dovedností, jež jsou předpokladem pro sociální nekriminální dráhy. Školy mohou ovlivňovat nejen své žáky, ale i rodiče dětí a celé komunity. Školy také mohou pro děti organizovat programy i mimo vyučování. Proto se na školy hledí s takovými nadějemi, a proto se od nich čeká více, nežli jsou samy schopny a ochotny poskytovat. (Matoušek, 1998, s. 267)

5.1. Školní preventivní strategie, minimální preventivní program

V současné době můžeme konstatovat, že na všech typech škol je nutné řešit problematiku sociálně patologického jednání dětí a mládeže, což je bezesporu celospolečenský problém, který je nutno řešit na různých úrovních. Období školního vzdělávání má velmi významnou funkci v oblasti formování osobnosti mladých lidí a vše, co se v tomto období nepodaří, se jen velmi obtížně napravuje v dospělosti. To je také důvod, proč se oblasti prevence sociálně patologických jevů u školní populace věnuje mimořádná pozornost. Škola a školní prostředí, jakožto druhá nejvýznamnější instituce po rodině, zde hraje velmi důležitou roli.

Škola vytváří preventivní strategii – minimální preventivní program jako základní nástroj prevence. Jde o komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit, program je nejméně jednou ročně vyhodnocován, sleduje se účinnost, průběh, měří se efektivita jednotlivých aktivit. Z pohledu pedagogů je důležité zahájit primární prevenci v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o drogové problematice a jiných tématech podaných přiměřeně věku žáků a na toto téma s nimi hovořit i na neformální úrovni.

Minimální preventivní program vychází z pokynu MŠMT, č.j.: 1454/2000-51, který do prevence sociálně patologických jevů zařazuje konzumaci drog včetně alkoholu, kouření, kriminalitu, gambling, záškoláctví, šikanu a jiné násilí, rasismus, xenofobii, intoleranci, vandalismus.

Je nutno také zmínit fakt, že každá škola ve svém programu vychází ze strategického umístění v lokalitě. Ty nejproblematictější části bývají v centrech velkých měst, kde se bohužel dětem a dospívající mládeži nabízí mnoho možností k delikventnímu chování.

Typický příklad je právě mé pracoviště – Základní škola ve Vodičkově ulici, která se nachází v samém centru Prahy. Toto místo je bohaté nejen na historické skvosty, ale bohužel také na cizokrajné i tuzemské dealery drog nebo závadové party potulující se v parcích, průchodech apod. V následujících bodech tedy budu vycházet hlavně ze základních bodů preventivní strategie této školy.

5.1.1. Cíle

Hlavním cílem programu primární prevence ve škole je zvýšení odolnosti dětí a mládeže vůči sociálně patologickým jevům.

Cílem minimálního preventivního programu je ve spolupráci s rodiči a ostatními institucemi formovat osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se a činit správná rozhodnutí. Osobnost, která si bude vážit svého zdraví, dokáže zorganizovat svůj vlastní volný čas a zvládne sociální dovednosti. Výchovné úsilí školy má vést k takovému působení na žáky, aby v nich byly upevněny pozitivní vlastnosti a návyky, které jim pomůžou v krizových chvílích života přijmout nejvhodnější řešení nastalé situace. Velmi důležitou oblastí v oblasti prevence je prohlubování komunikačních dovedností mezi učitelem, rodiči a žákem, posilování sebevědomí, sebeúcty a vzájemné úcty, řešení konfliktů a překonávání překážek.

Program je postaven na těchto zásadách:

- zdravý životní styl
- zvyšování sociální kompetence
- posilování komunikačních dovedností
- odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování
- vytváření pozitivního sociálního klimatu
- napomáhání mládeži formovat postoje vztahující se k významu společensky obecně akceptovaných hodnot

5.1.2. Personální zajištění

Výchovný poradce

Výchovný poradce koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence. Aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými. Učitelé informují výchovného poradce o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole, krádežích ve třídách. Výchovný poradce vymýšlí opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci (adresář sociálních služeb, linku bezpečí apod.). Jedná se sociálním odborem. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Metodik prevence

Metodik prevence spoluvytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje s institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence. Koordinuje předávání informací o problematice sociálně patologických jevů ve škole, dokumentuje průběh preventivní práce školy. Hodnotí realizaci minimálního preventivního programu.

Pedagogové

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhují opatření. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace.

Ředitel školy

Sleduje efektivitu prevence sociálně patologických jevů, problémy v kontextu celé školy a provádí personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole.

V případě potřeby svolává výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, psychologů apod.

5.1.3. Způsob realizace

5.1.3.1. Analýza současného stavu

Analýza problematiky sociálně negativních jevů ve škole je důležitá pro zjištění aktuálního stavu, stanovení příčin negativních jevů a vytyčení prognózy.

Ve všech ročnících 2. stupně budou formou dotazníku analyzovány mezilidské vztahy, zahrnující jak vztahy kladné, tak i náznaky šikany nebo šikanu samu. Ve třídách, kde se objeví problémy, bude proveden sociogram, třídní učitel pak naváže spolupráci s jádrem třídy. Cílem bude zlepšení vztahů.

5.1.3.2. Metodické, učební materiály a další pomůcky

Pro věkovou skupinu odpovídající 1. stupni ZŠ jsou k dispozici:

videokazety: Řekni drogám ne

učebnice: Z. Kašparová, T. Houška: Sám sebou (pro 1. stupeň)

Pro věkovou skupinu odpovídající 2. stupni ZŠ jsou k dispozici:

videokazety: Řekni drogám ne

Svět drog – příliš drahá jízda

Kdopak by se sexu bál – vyber si zdraví

učební materiály: Z. Kašparová, T. Houška: Sám sebou 1–4 (pro 6.–9. ročník)

Pedagogové mají k dispozici následující tituly:

- Katalog služeb poskytovaných v protidrogové prevenci
- Škola odebírá časopis „Závislost a my“

- Prevence obchodu se ženami – publikace určená pedagogům
- Andělé na jehle netančí – bulletin odboru prevence kriminality
- Klíč k bezpečí
- Drogy, co bychom o nich měli vědět
- Jak osvobodit společnost od drog

Žáci mají k dispozici následující tituly:

Nejčastěji zneužívané drogy a jejich účinky – nástěnný obraz

Výživa a zdraví – nástěnný obraz

(Oba tyto obrazy jsou zavěšené v koutku protidrogové prevence a zdravé výživy)

Každoročně jsou učební pomůcky a preventivní materiály doplňovány.

5.1.3.3. Primární prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů

Klíčové vyučovací oblasti:

- oblast přírodovědná
(např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog, chemické aspekty drog atd.)
- oblast zdravého životního stylu
(např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, volný čas apod.)
- oblast společenskovední
(proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím apod.)
- oblast rodinné a občanské výchovy
(postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, subjekty participující v oblasti prevence drog atd.)
- oblast sociálně právní
(právní aspekty drog, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.)

- oblast sociální patologie
(postoj společnosti ke zneužívání drog, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus apod.)

Preventivní témata se nejčastěji vyskytují v následujících předmětech:

Občanská nauka, výchova k občanství, výchova ke zdraví, rodinná výchova, přírodopis, přírodověda, vlastivěda, český jazyk, prvouka, výtvarná výchova, tělesná výchova, chemie, pracovní vyučování

5.1.3.4. Řešení přestupků

Se školním řádem a sankcemi za jeho porušení jsou seznámeni žáci i rodiče písemně na začátku školního roku.

V případech, kdy se ve škole vyskytnou žáci, kteří budou podezřelí ze zneužívání návykových látek, dealerství apod., bude přistoupeno k opatřením, které upravuje Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (viz příloha).

5.1.3.5. Volnočasové aktivity školy

Klub mladých – zařízení pro žáky 5.–9. tříd, kteří zde mají možnost každý všední den od 12:30 do 19:00 trávit volný čas. Klub využívá nejen místnost vybavenou kulečnickem, stolním fotbálkem, pingpongovým stolem, počítači s internetem, stolními hrami apod., ale i sousedící tělocvičny a moderní školní hřiště. Nyní je nově vybudována hudebna s hudebními nástroji (bicí, elektrická kytara, klávesy, baskytara a další), která je s Klubem propojena. V tomto klubu se dětem věnují dva vychovatelé a pořádají pro ně odpolední programy (soutěže, diskotéky, zpívání při kytáře, sportovní turnaje atd.), ale také například víkendové turistické výlety do přírody.

Nabídka zájmových kurzů – širokou nabídku typově různorodých kurzů koordinuje Klub mladých. Je zde možnost využití keramické dílny, textilního ateliéru, hudebny, velké a malé tělocvičny a venkovního multifunkčního hřiště.

5.1.3.6. Další aktivity školy

Schránka důvěry – do ní mohou děti dávat své anonymní dotazy či informace. Žáci vědí, který dospělý bude mít do schránky přístup a bude s nimi o problémech komunikovat, nebo dokáže zprostředkovat konzultaci s odborníkem. Vše je prováděno diskrétně.

Školní parlament – setkání zástupců tříd, pedagoga – vedoucího Školního parlamentu a ředitelky školy. Zde mají žáci možnost vyjádřit připomínky a řešit různé problémy spojené se školou.

Informační leták – informuje děti o existenci sociálně psychologické poradny pro děti a mládež. Tato poradna nabízí bezplatné a anonymní konzultace v oblasti sociálně – patologických jevů, atd.

Koutek zdravého životního stylu – nástěnky s obrazovým materiálem „Nejčastěji zneužívané drogy a jejich účinky“ a „Výživa a zdraví“, na stolku pak volně přístupné brožury k danému tématu.

Výchovný poradce – všechny děti a jejich rodiče jsou informováni o konzultačních hodinách výchovného poradce a metodika prevence a znají adresu i telefonní spojení na Pedagogicko-psychologickou poradnu Prahy 1.

5.1.4. Spolupráce s rodiči a institucemi

Spolupráce s rodiči

Setkání s rodiči se koná na začátku školního roku, kde jsou seznámeni s problematikou prevence sociálně patologických jevů, institucemi a činností školy při jejím řešení. Je jim nabídnuta individuální konzultace s preventistou nebo výchovným poradcem.

Škola také seznámí rodiče s možností testerů jak na alkohol, tak na drogy, současně uvede postihy při pozitivních výsledcích testů. Předloží rodičům „prohlášení“, ve kterém vyjádří a stvrdí podpisem svůj souhlas či nesouhlas s použitím testerů při podezření na aplikaci drog či alkoholu u jejich dětí.

Rodiče jsou o jakémkoliv náznaku problematického chování nebo jednání upozorněni třídním učitelem, popř. vychovatelem Školního klubu. V závažnějších případech je rodičům doporučena spolupráce s dalšími institucemi.

Škola pořádá a nabízí:

- besedy odborníků s rodiči
- literaturu o návykových látkách a preventivních aktivitách
- možnost půjčování odborné literatury o návykových látkách, prevenci
- pravidelnou konzultaci s metodikem prevence, výchovným poradcem

Spolupráce s institucemi

- Pedagogicko-psychologická poradna
- Městská policie
- Policie ČR
- Oddělení ochrany a péče pro děti a mládež, sociální kurátoři pro mládež
- Krizové centrum pro dítě a rodinu
- Probační a mediační služba ČR
- Linka důvěry
- Lékaři

5.2. Jednorázové preventivní programy

Jednorázové preventivní programy mívají většinou formu besedy, přednášky nebo komponovaného programu. Trvají jednu až dvě vyučovací hodiny a jejich obsah závisí na osobnosti lektora. Většinou po určité orientaci ve znalostech a postojích žáků následuje předávání informací a poznatků spojené s odpověďmi na dotazy, někdy i s aktivním zapojením žáků prostřednictvím interaktivních technik. V komponovaných pořadech bývá využíván film, video, živá hudba nebo divadelní výstupy.

Zde uvádím podrobnější popis vybraných občanských sdružení, s nimiž již delší dobu naše škola spolupracuje.

5.2.1. Barevný svět dětí

Toto občanské sdružení vytváří vzdělávací programy pro děti a mládež, které se zaměřují na primární prevenci v oblasti problematiky alkoholu a drog.

Na mém pracovišti jsme v rámci preventivního opatření využili nabídky, která je nazvána „**Modul kriminalita mládeže, alkohol, drogy**“.

Cíl: Umožnit žákům 7., 8. a 9. tříd v rámci možností chápat právní a společenský kontext sociálně patologických jevů spojených s problematikou závislosti na drogách a alkoholu. Vnímat, jaká rizika jim hrozí, s čím se mohou setkat, jakým způsobem mohou zmíněné patologické jevy ovlivnit je samotné, jejich rodinu i širší okolí, chápat právní prostředí vztahující se k drogám a alkoholu, co je trestný čin, jak se zachovat v situaci kontaktu s rizikem těchto jevů.

Organizace: Program specifické primární prevence je rozdělen do dvou částí. Prvním je „Kriminalita mládeže, alkohol, drogy“, který se zaměřuje na prevenci sociálně-patologických jevů prostřednictvím nastínění dané problematiky. Na základě živě hrané scény, která ukazuje, jak je snadné nechat se zlákat k užití drogy a ke konzumaci alkoholu (síla vrstevnických skupin, idolů apod.), je následně aplikováno právo a vysvětlena

závažnost problematiky, kterou děti mnohdy zlehčují. Za pomoci scénky jsou dětem ukázány následky.

Průběh programu: Na základě předem domluveného harmonogramu budou ve třídách smluvních školských zařízení probíhat přednášky realizované vyškolenými lektory. Program má stanovený scénář, včetně scének, které hraje herec společně s lektorem. Zároveň je ale v programu dostatečný prostor na reakce na aktuální situaci a na potřeby kolektivu. V programu jsou také začleněny interaktivní hry, které se používají především na začátku k navození vhodné atmosféry ve třídě a nastavení vztahů mezi dětmi a lektory.

5.2.2. Občanské sdružení Život bez závislostí

Toto sdružení působí v oblasti prevence již víc jak deset let. Původně vznikalo za účelem realizace primární prevence návykových látek. Postupně se jeho činnost rozrostla. Dnes nabízí psychoterapeutickou pomoc, poskytuje vzdělávání ostatním odborníkům (např. výcvik preventistů) a rozšířilo své preventivní aktivity i na další oblasti sociálně patologických jevů, jako je šikana, agresivita, kriminalita, týrání dětí, sexuální zneužívání. Od roku 2004 vydává celorepublikový časopis „Prevence“, který je distribuován do základních a středních škol.

Komplexní program primární prevence sociálně patologických jevů

Realizace komplexního kontinuálního programu primární prevence sociálně patologických jevů probíhá formou interaktivních bloků v jednotlivých třídních kolektivech. Program je určen žákům 3.–9. ročníků. Ve třídách I. stupně působí lektori dvě vyučovací hodiny, na II. stupni pak šest vyučovacích hodin ve třech dvouhodinových blocích v krátkém časovém odstupu. Spolupráce se školou bývá dlouhodobá, tzn. sdružení vstupuje do stejných tříd opakovaně.

Tento preventivní program si klade za cíl minimalizovat sociálně patologické jevy a naučit žáky je rozpoznat a dokázat na ně přiměřeně reagovat, se zaměřením na posílení sebevědomí, upevnění životních hodnot, podporu koheze třídního kolektivu, posílení respektu k odlišnosti a posílení zodpovědnosti. Program sleduje zejména jevy, jako je např. užívání

návykových látek, výskyt a znalost šikany, netolerance a předsudky, případně u nižších ročníků II. stupně předčasný sex.

Před každým seminářem jsou s třídním učitelem probírány charakteristiky třídy, po jeho skončení je pedagog informován o průběhu semináře a jsou mu sdělena různá doporučení stran jeho třídy.

5.2.3. Výchovné akce občanského sdružení Prak

Občanské sdružení Prak působí v oblasti primární prevence kriminality, patologických jevů a výchovy k rodinnému životu. Klade si za cíl informovat lidi a diskutovat o otázkách morálky a etiky, vyvíjet motivaci k tomu, aby se nechovali podle pravidel pouze ze strachu před trestem, ale na základě vlastního rozhodnutí. Jednou z nejúčinnějších forem je právě kontakt s dětmi a dospívajícími, kteří jsou otevření k přijímání informací a vlivů, jež okolo nich působí. Proto se zaměřuje především na žáky základních škol a víceletých gymnázií, kde má prevence svůj smysl.

Projekt prevence kriminality a sociálně patologických jevů

1. Trestní odpovědnost s žáky 6. a 7. tříd

Žáci vytvoří pracovní skupiny a odpovídají na otázky věnující se možnému potrestání skupiny do 15 let. Lektoři zjišťují, zda se orientují v základních pojmech (trestný čin, provinění, přestupek), probírají s žáky vybrané trestné činy (krádež, loupež, ublížení na zdraví, drogové delikty, porušování autorských práv, vandalismus, sprejerství), lektoři zodpovídají jejich dotazy. Součástí jsou také druhy trestů (dle zákona 218/2003Sb.).

2. Trestní odpovědnost s žáky 8. a 9. tříd

Volné pokračování je určeno žákům, kteří absolvovali program I. Žáci jsou ve skupinkách, lektoři se věnují typům ústavů v ČR (diagnostický ústav, výchovný ústav, dětský domov...). Žáci mají k dispozici pracovní listy s konkrétními případy i texty zákona, podle kterých rozhodují, zda byl spáchán trestný čin a jaký.

3. Návštěva věznice pro žáky 9. tříd ZŠ + Seminář: Návštěva ve věznici

Žáci se seznámí s prostory a chodem věznice – buď přímou prohlídkou, nebo (pokud to z bezpečnostních důvodů není možné) videem z vnitřních prostor a odborným výkladem personálu věznice. Bezprostřední působení vězeňského prostředí je silným emotivním zážitkem. Žáci prožijí, byť na krátkou dobu, pocit omezení svobody a všeho, co vězeňské prostředí evokuje.

4. Program pro vytváření zdravých postojů k hodnotám pro 2. stupeň, blok proti šikaně

Cílem je posilování zdravých postojů dětí formou her a ukázek modelů chování. Práce s kolektivem ve třídě, lektoři se snaží naučit žáky dosahovat svých cílů nekriminální cestou. Při této formě práce se třídou se projeví vztahy mezi dětmi a někdy zviditelní i šikana. Je tedy možnost bezprostředně a přirozeně vést děti k respektu k individualitě každého jedince.

5. Nikotinismus dětí a mládeže I, II (návykové látky) pro žáky 5.– 9. tříd

Prožitkové semináře, na kterých se žáci nejen dozvědí podstatné informace o důsledcích požívání návykových látek tohoto typu, ale také si pod vedením zkušených lektorů budou moci vyzkoušet asertivní techniky obhajoby a odmítání cigarety či marihuany.

6. Agresivita

Je zaměřena na agresivitu dětí (jejího vlivu na chování), mladistvých, nezletilých. Jak vlastně agresivita vznikla, co tento pojem představuje, kdy hovoříme o uvážené agresivitě, jakým způsobem ji lze eliminovat, jaký podíl na agresivitě jedince má výchova. Součástí tohoto modelu je také diskuse o konkrétních případech z praxe (grafické ukázky těch, kterých se agresivita přímo dotkla).

7. Etická výchova – s důrazem na prevenci kriminality

Dialogy a prožitkové aktivity pro žáky k tématu řešení problémů, sebeúcta, pozitivní hodnocení sebe, druhých a života. Součástí je nácvik dovednosti vyjadřovat vlastní city, usměrňovat je, vytvářet pevná přátelství, převzít zodpovědnost za svůj život i za ostatní. Volné téma je zaměřeno na vše, co děti a mládež trápí, nebo je nejvíce zajímá (rozvody rodičů, anorexie a bulimie, drogy, láska, zamilovanost, sexualita, alkohol, kriminalita).

8. Sympaťák – Jak se prosadit v kolektivu a získat přátele

Tento program je zaměřený na adaptaci žáků v novém školním kolektivu. Semináře představují metody prevence agrese s možným vyústěním k šikaně, šikany, rizikového chování dospívajících. Zahrnují např. témata jako práce s afekty (strachem, hněvem), usměrňování emocí, témata sebepoznání, sebepřijetí, pozitivní hodnocení sebe, druhých i života (včetně tématu odpuštění). Při tom se využívají prožitkové metody práce se školním kolektivem, komunitní kruh, skupinovou práci, psychohry atd.

9. Multikulturní tolerance

Seminář je zaměřen na schopnost žáků přijmout vrstevníky z odlišného kulturního prostředí. Prožitkovým interaktivním způsobem pracuje s empatií, zaměřuje se na způsoby aktivizace žáků v angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace, převzetí zodpovědnosti za vztah k minoritním skupinám a aktivní přístup při vytváření přátelského školního kolektivu.

10. Výjezdy pro žáky

Výjezd pro kolektiv třídy, na kterém bude probíhat program zaměřený na stmelení kolektivu a prevenci sociálně patologických jevů.

5.3. Školní klub jako významný činitel v primární prevenci delikventního chování dětí a mládeže

Jedním z nejdůležitějších nástrojů preventivní politiky při základní škole je Školní klub. V době, kdy žákům II. stupně skončí vyučování, představuje totiž pro mnohé z nich alternativu, jak spolu s kamarády aktivně nebo odpočinkově, ale hlavně zdravě a smysluplně strávit volný čas.

Jelikož již devátým rokem v jednom Školním klubu pracuji jako vychovatel, nasbíral jsem řadu zkušeností a postřehů, které bych v tomto bloku rád zmínil. Za tu dobu jsem poznal, jak je důležité s mládeží a dětmi pracovat, věnovat se jim, aktivizovat je, ale v neposlední řadě umět s nimi komunikovat, protože to je podle mého názoru základní předpoklad pro úspěšnou výchovnou práci. Když se k tomu všemu ještě přidá velmi dobré technické vybavení

klubovny a možnost využití prostor jako např. venkovního hřiště, tělocvičny nebo hudebny, stává se z klubu velká konkurence pro pouliční život různých skupinek a part, postávajících znuděně v parcích přidržíce cigaretu. A to je dobře. Pro mě, jako velkého odpůrce kouření cigaret a podobných nešvarů – zvláště když se jedná o děti a mládež (!!), je tato práce obrovská výzva. Zároveň ale nejsem naivní, připouštím, že je to boj s větrnými mlýny. Každému bylo jednou patnáct let, a proto také ví, jak heroický výkon je v tomto období nezkusit cigaretu nebo „líznout“ si tvrdého alkoholu. A to vše v dnešní době ještě za nemalého přispění některých teenagerovských filmů a časopisů, kde hlavní hrdinové snad za každou cenu musí „hulit trávu“ a mít problémy s rodiči. Tito hrdinové ale bohužel představují potencionální vzory pro většinu teenagerů a mnozí z nich se dále stávají možnými experimentátory, v horším případě zákazníky místních drogových dealerů, což je bohužel smutná skutečnost. Když ale na druhé straně vidím naše bývalé žáky, kteří se stále do klubu vracejí a říkají, jak rádi na něj vzpomínají, na všechny turnaje, diskotéky, výlety, ale i na obyčejné povídání o vážných i „bezduchých“ záležitostech, když vidím, že jsou „nezranění“ nástrahami nudy a závadových part, mám velkou radost. A to nejen jako učitel a vychovatel, ale i jako člověk a čerstvý otec. Díky těmto zážitkům cítím, jak velký smysl tato práce v klubu má, a to mě naplňuje silnou motivací do budoucna.

V následujících bodech popíši základní informace o Školním klubu – vlastním názvem „Klubu mladých“, který je součástí ZŠ Vodičkova.

Klub mladých

Klub mladých (dále jen KM) je zařízení pro žáky 5.–9. tříd, kteří zde mohou trávit volný čas. Svým charakterem je to jeden z hlavních bodů primární prevence patologického a delikventního chování dětí a mládeže.

5.3.1. Obecné informace

Otevírací doba

KM je otevřen každý den od 12.30 do 19.00, v pátek do 18.00. O prázdninách a víkendech je KM zavřen (kromě výletních turistických akcí, o kterých se zmíním později).

Platby

Za KM se platí stejně jako za družinu 250 Kč na měsíc. To je vhodné pro děti, které navštěvují KM pravidelně. Druhá možnost je placení poplatku na jednotlivý den, který činí 20 Kč. Třetí možnost představuje placení na jednu hodinu, jež přijde na 10 Kč.

Poplatky za KM se mohou posílat na účet školy, složenkou nebo hradit hotově u vychovatelů. O výši poplatku rozhoduje ředitel školy.

Prostory

Hlavní prostor představuje klubová místnost, která sousedí s další místností „hudebnou“. Obě jsou průchozí a tvoří stěžejní části KM. Ke klubu náleží poměrně prostorné chodby, které jsou také využívány. Pro sportovní účely má KM k dispozici velkou a malou tělocvičnu, školní hřiště s umělým povrchem a školní zahradu. Součástí „areálu“ kolem KM tvoří také keramická dílna a textilní ateliér.

Vybavení

V hlavní klubové místnosti jsou tři počítače s připojením na internet, tiskárna, play station, televize, stolní deskové hry, velký kulečník, stolní „fotbálek“, knihovna s encyklopediemi a jinými knihami. Dále je zde sedací souprava a židle se stoly.

Ve vedlejší místnosti, která funguje hlavně jako „hudebna“, mají děti k dispozici řadu hudebních nástrojů, které škola již delší dobu vlastní nebo se nám je podařilo získat díky grantům a financím z Klubu rodičů. Mezi populární nástroje nyní patří bicí souprava, elektrická kytara, baskytara, syntetizátor, piano, dále také bongo, bubínky, xylofon, Orffovy nástroje. Důležitá součást hudební je též mikrofón s aparaturou a kombo pro elektrickou kytaru a pro baskytaru.

Na přilehlé chodbě se nachází stůl pro stolní tenis, k dispozici máme tělocvičnu s veškerým vybavením. Školní hřiště je vhodné k míčovým hrám (fotbal, florbal, basketbal, volejbal a jiné míčové hry). Druhé školní hřiště je přizpůsobeno ostatním venkovním hrám.

Personální obsazení

V KM jsou zaměstnaní dva vychovatelé na celý pracovní úvazek. Dále v KM pracují externí pracovníci, kteří vedou zájmové kurzy. Jejich aktuální počet se neustále mění podle poptávky kurzů ze strany dětí.

Provoz školního klubu

Školní kluby jsou zřizovány podle zákona č. 76/1978 Sb., o školních zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a řídí se vyhláškou MŠMT ČR č. 87/1992 Sb., o školních družinách a klubech. Školní kluby jako součást základní školy zřizuje ředitel školy, který určí vedoucího vychovatele. Vychovatelé jsou členy pedagogické rady školy, která je poradním orgánem ředitele školy.

5.3.2. Náplň a činnost Klubu mladých

Do KM se žáci přihlašují vždy na začátku roku, kdy jejich zákonný zástupce vyplní potřebné údaje do „Zápisního lístku“ a napíše, jakým způsobem bude dítě do KM docházet (platí zpravidla jen u mladších dětí). Celá docházka do KM je založena na dobrovolnosti a děti, které navštěvují KM, se mohou kdykoli odhlásit.

Dítě se po vstupu do KM запиše do docházkové knihy (napíše jméno, třídu, čas příchodu a odchodu). Tato docházková kniha slouží jako kontrola pro rodiče i potřeby školy.

Žáci vyšších tříd jsou již poměrně samostatní, mají i řadu povinností uložených rodiči a více možností k samostatnému využívání volného času mimo školu. Náplň činností ve školním klubu by měla být natolik pestrá, aby si každý žák mohl vybrat podle svého přání. Školní kluby poskytují více volnosti a samostatnosti v souladu s respektováním věkových zvláštností. Zachování jednotného režimu dne pro všechny žáky není možné, protože mají odlišný rozvrh hodin i různou míru účasti v zájmových činnostech.

Při stanovení týdenních programů výchovné práce usiluje vychovatel o rovnováhu a správný poměr mezi jednotlivými druhy činnosti. Každodenní výchovné činnosti v KM vedou žáky k naplňování volného času hodnotným způsobem a zároveň uspokojují jejich potřeby a přání.

Současné pojetí práce ve školním klubu ve zvýšené míře zdůrazňuje požadavek individuálního přístupu, respektování osobních zvláštností jedinců v oblasti potřeb, zájmů, sklonů a schopností.

Náplň KM je tvořena třemi způsoby:

1. pravidelné vázané činnosti

Tuto část klubu tvoří **pravidelné zájmové kurzy**. Tyto kurzy mají pevně stanovený čas a také jasnou náplň. Děti se obvykle přihlašují do kroužku na začátku školního roku, vedou je vychovatelé nebo externí pracovníci. Všechny kroužky koordinuje KM, jsou to: fotbal, florbal, basketbal, taneční kroužek, hra na kytaru, školní kapela, zpívání, šachy, keramika, textilní ateliér, kresba a malba.

2. volný klub

Volný klub tvoří největší část dne v KM. **Žáci si po vstupu do KM mohou sami zvolit, jakou činnost budou vykonávat.** Vždy musí být o ní informován vychovatel a ten buď nezasahuje do těchto činností, nebo je nějakým způsobem řídí či rozvíjí. V mnoha případech sám vychovatel nabídne dětem činnost, která je pro ně vhodná. Vždy se respektuje spontánnost dětí a je jen na vychovateli, aby zvolil správné motivační prostředky – tento úkol považujeme za jeden z klíčových. Je potřeba brát v úvahu momentální konstelaci, náladu a rozpoložení dětí a nesnažit se jim vnutit aktivitu za každou cenu.

3. nepravidelné akce

Do těchto nepravidelných akcí patří především **pořádání turnajů**. Soutěží se v mnoha disciplínách, nejčastěji však ve sportovních nebo vědomostních. U každého turnaje musíme vždy pečlivě zvážit, co od něj očekáváme, a vhodně motivovat děti (ne vždy to musí být hodnotná cena). Většinou jsou turnaje pořádány při zvláštních příležitostech. To nám zaručuje jistou dávku jedinečnosti a tím i napínavosti.

Další oblíbenou akcí jsou **diskotéky** (pro všechny žáky školy zdarma), nebo hudební **vystoupení školních kapel**. Žáci napříč všemi ročníky průběžně nacvičují převzaté i své vlastní písničky, přičemž po určitém časovém úseku, kdy je nacvičen nový repertoár, se v hudebně uspořádá koncert. Mladé hudebníky vždy přijdou podpořit spolužáci a atmosféra je někdy až elektrizující!

Mezi další nepravidelné akce patří **turisticko-poznávací výlety do přírody**. Pořádáme je výhradně mimo pracovní dny, hlavně o víkendech, prázdninách a jiných volných dnech. Snažíme se vybírat tematicky zajímavá místa, která patří do „klenotů“ naší země (Český ráj, Kokořínsko, Karlštejn, Krkonoše – údolí Bílého Labe a další...).

Mezi další činnosti KM patří **příprava na vyučování a doučování**. Snažíme se děti ve spolupráci s nadanými žáky doučovat předměty, s nimiž mají problémy, a dáváme jim prostor a klid k přípravě na druhý den. Každý den je v KM vymezený čas, kdy se nekonají žádné akce a děti si mohou v klidu připravovat úkoly na vyučování. Vycházíme jim vstříc i při vypracování různých referátů, projektů nebo jiných úkolů tím, že jim poradíme, jak a kde potřebné informace vyhledat a zpracovat. Děti samozřejmě mohou využít veškeré pomůcky a vybavení klubu.

Další funkcí KM je **vyplnění časového prostoru mezi dopoledním a odpoledním vyučováním**. Vzhledem k tomu, že se naše škola nachází v centru Prahy, je velice žádoucí, aby děti mohly čas mezi vyučováním smysluplně trávit v prostorách k tomu určených.

5.3.3. Funkce vychovatele

Funkce vychovatele spočívá především v tom, že je rádcem, instruktorem a inspirátorem činností, kterých nenásilně využívá k navození procesu učení. Svým každodenním výchovným působením vede děti k trávení volného času hodnotným způsobem. Tím obohacuje jejich vzdělání o nové poznatky a dovednosti z nejrůznějších oblastí, ovlivňuje a kultivuje jejich zájmy, rozvíjí jejich specifické schopnosti a nadání a upevňuje žádoucí charakterové vlastnosti.

Vzhledem k tomu, že jsou žáci s vychovatelem v denním kontaktu, jejich vztah není pouze formální. Často se mu svěřují se svými problémy a je povinností vychovatele, aby je společně řešili. V Klubu je dostatek času, prostoru a hlavně uvolněná atmosféra, kdy má vychovatel blíže k dětem, a tím pádem může lépe naslouchat jejich problémům. Toto je jedna z výhod mimoškolních aktivit, kdy při různých problémech dětí spolupracujeme s vedením školy a rodiči. V běžném vyučování je na problémy dětí velice málo času i prostoru.

Svou autoritu vychovatel nebuduje strohými příkazy, zákazy a tresty, ale vyplývá z jeho porozumění dětem, odborných znalostí i metodických schopností. Děti si velmi všímají a váží vychovatele, který má široké všeobecné vzdělání a dokáže se orientovat v jejich zájmech. Je také velice prospěšné, když vychovatel sám vyniká v nějakém oboru.

Velmi důležitý je fakt, že si děti často berou vychovatele jako svůj vzor. Proto je nezbytné si uvědomit jeho odpovědnost, kdy svůj přístup k výchovné práci by měl brát jako nástroj k výchově dětí. Odpovědný přístup nejen ve školním prostředí, ale i v době, kdy vychovatel

nekoná přímou výchovnou činnost, je velmi důležitý. Pro děti je vychovatel osobou, která svým vystupováním neustále předkládá vzorec správného chování. Dobrý vychovatel by neměl být správný jen v době aktivit s dětmi, ale měl by být správný člověk vždycky. Děti si jeho chování nesmírně všímají a poznají, kdy je jeho chování předstírané.

Vychovatel musí také respektovat věkové zvláštnosti. S narůstajícím věkem děti dokážou hodnotit i jeho pedagogické schopnosti a odbornou specializaci. Vychovatel by měl podněcovat tvůrčí a odpovědný přístup dětí k činnostem a probouzet zájem o nové vědomosti a dovednosti.

Učení v době mimoškolního vyučování poskytuje více možností pro individuální působení než samotné vyučování. Dobrý vychovatel by měl najít pro každého dostatek činností, které uspokojí jeho potřeby. Dobré výsledky, povzbuzení a ocenění v některé oblasti mimo vyučování se většinou později kladně projeví i při něm.

5.3.4. Návštěvnost v KM

Do KM se každoročně přihlásí kolem stovky žáků naší školy (v roce 2009/2010 je přihlášeno 117 žáků). Každý den navštěvuje klub zhruba 30– 40 žáků. Během dne se počet dětí výrazně mění podle nabízených aktivit a časových možností dětí. Největší zájem o Klub je mezi 14–17 hodinou.

6. Možnosti lokální komunity v oblasti prevence

Mluví-li se v odborné literatuře o komunitních preventivních programech, obvykle to znamená programy organizované v místě, v malém regionu, který ve velkoměstě např. zahrnuje jeden školní obvod nebo jeden policejní revír. Méně často je komunitou myšleno společenství velikosti městské čtvrti (administrativního obvodu), skupiny čtvrtí nebo dokonce celého města.

O komunitní strategii prevence víc než o jiné formě prevence platí, že nemůže být specifická a musí se zaměřovat současně na všechny hrozící typy sociálního selhání. Primárním článkem komunitní prevence nemůže být jiná instituce než škola a cílem číslo jedna musí být předcházení školnímu selhání dítěte. Toho škola může dosáhnout jen flexibilitou svých výchovných programů a napojením na jiné potenciální zdroje pomoci ohroženým dětem a rodinám. Škola je totiž díky dlouhodobému kontaktu s dítětem nejzpůsobilejší k rozpoznání toho, které děti mají rizikovou osobnostní výbavu, i toho, které rodiny poskytují dětem nedostatečné zázemí ve všech možných smyslech tohoto slova.

Komunitními programy v užším smyslu jsou programy organizované občanskými skupinami v lokalitách, v nichž roste delikvence mládeže. Opět se zaměřím na lokalitu, kde se nachází mé pracoviště – Praha 1, okolí ZŠ Vodičkova.

6.1. Granty

Grantový systém v oblasti využití volného času dětí a mládeže je jedním z nejvýznamnějších nástrojů politiky volného času. Opírá se o zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, který v rámci samostatné působnosti města stanovuje podle § 16 péči v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro uspokojování potřeb svých občanů.

Cílem grantového systému jsou následující aktivity:

- vytvoření a udržení základních podmínek pro aktivity v rámci volného času dětí a mládeže – občanů Prahy 1
- snížení nákladů hrazených účastníky, resp. jejich zákonnými zástupci, aby byly pravidelné činnosti nebo jednorázové akce finančně přístupné pro co nejširší skupinu dětí a mládeže především z MČ P1.

Předmět projektů:

– využití volného času dětí a mládeže, vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti environmentální výchovy.

Předkladatelé projektů:

– o grant mohou žádat subjekty, které provozují svoji činnost na území Městské části Praha 1 a které jsou registrované dle právních předpisů platných v ČR a splňují všechny zákonem předepsané podmínky pro příslušnou činnost. Právníké osoby předkládají žádosti prostřednictvím svého statutárního zástupce.

Každoročně Rada Městské části Praha 1 vyhlašuje výběrové řízení na poskytnutí Grantů na podporu využití volného času dětí a mládeže a environmentální výchovy na území MČ Praha 1. V naší škole – zejména v Klubu mladých tuto možnost již několik let využíváme, protože mj. díky financím z grantů Klub mladých stále funguje, rozšiřuje své vybavení a nabídku akcí (např. turisticko-poznávací výlety, nové zájmové kurzy atd.). Nepochybně také proto jsme v Klubu oproti předešlým rokům zaznamenali vzrůstající návštěvnost dětí.

V grantech budeme do budoucna nadále pokračovat a snažit se atraktivitu nabídky ještě zvýšit.

6. 2. Protidrogová politika

Protidrogové aktivity mají za cíl ochránit společnost před **nežádoucími vlivy drog**, což znamená podpořit hlavně děti a mládež před nabídkou ilegálních návykových látek. Je nezbytné, aby každý jednotlivec přijal osobní rozhodnutí pro život bez závislosti a v případě potřeby mu byla nabídnuta **kvalitní poradenská, léčebná a resocializační pomoc**.

Opět se zaměřím na oblast Prahy 1, která patří v tomto ohledu mezi nejrizikovější části v hlavním městě.

6. 2. 1. Protidrogová politika MČ Praha 1

- podporují se dva typy prevence – specifická primární prevence (MČ vypisuje grantové řízení pro cílovou skupinu žáků ZŠ na Praze 1, a to na předem vypsaná témata: drogy, alkohol, kouření a problematika infekčních nemocí – HIV, AIDS).
- programy jsou rozděleny podle věkových kategorií. Jiná je obsahová problematika pro druhé až čtvrté třídy, páté až sedmé a samozřejmě pro třídy osmé a deváté.
- na tyto granty reagují školy a specializované organizace, které se této formě prevence věnují. Každý rok cca 4 až 6 projektů. Vyčleněná částka: 750.000 Kč

Přímá dotace z rozpočtu MČ Praha 1, která se zaměřuje na poradenství, substituční léčbu a street programy (tedy sekundární a terciární prevence), je určena dospělým. Příkladem je činnost organizací Sananim (Poradenské středisko ve Školské dostává 125.000 Kč, substituční středisko ve Spálené stejnou částku.) a Drop-in (kontaktní centrum Boršov dostává 250.000 a substituční středisko Ve Smečkách 125.000 Kč), které se zabývají pomocí lidem, kteří již jsou s drogami ve styku, ale snaží se svou závislost potlačovat. Dělat něco pro její eliminaci nebo alespoň nebýt ostatním na obtíž. Nemocnice Pod Petřínem dostává dotaci na snížení provozní ztráty detoxifikačního oddělení ve výši dvou milionů korun.

6. 2. 2. Protidrogová opatření na území MČ Praha 1

- více než v minulých letech MČ Praha 1 podporuje projekty specificky zaměřené na **primární protidrogovou prevenci** určené žákům základních škol a školských zařízení na území MČ Praha 1. V grantovém řízení na rok 2009 bylo finančně podpořeno celkem sedm projektů, jejichž součástí jsou například **besedy a diskuse** s odborníky na prevenci a léčbu drogových závislostí, nácvik **odmítání návykových látek**, výjezdní programy zaměřené na formování postojů žáků k vlastnímu **zdraví a zdravému životnímu stylu**, náhled na problematiku **sexuálně přenosných chorob** a dalších infekčních nemocí. Součástí těchto projektů je rovněž přednáškový cyklus odborníků z Národní protidrogové centrály, doplněný o instruktážní film, zaměřený na **zdravotní, sociální, ale i trestně právní důsledky** týkající se drogové problematiky. Součástí těchto přednášek jsou ukázky **práce služebních psů a prohlídka Muzea Policie ČR**.

- nadále zůstává zachována podpora **substitučních programů**, realizovaných na naší městské části. Tyto programy jsou určeny osobám závislým na opiátech, které projeví zájem se svou závislostí skoncovat. Substituční programy jsou realizovány na následujících adresách: Spálená 12, tel. 222 924 245 (o. s. Sananim) a Ve Smečkách 8, tel. 224 810 197 (Drop In o.p.s.)
- MČ Praha 1 již několik let podporuje činnost **nízkoprahového střediska**, určeného osobám závislým na návykových látkách. Toto zařízení vedle snižování zdravotních rizik při užívání návykových látek (ve středisku je v rámci programu „Harm reduction“ prováděn sběr použitých injekčních stříkaček a výdej hygienicky nezávadných potřeb) provádí rovněž poradenskou a osvětovou činnost, určenou jak uživatelům návykových látek, tak jejich blízkým. Středisko je umístěno na adrese: ul. Karolíny Světlé 18, vchod z ul. Boršov, tel. 222 221 124, 222 221 431 (Drop In o.p.s.).
- MČ Praha 1 také nadále hodlá podporovat programy odborně zaměřené na **protidrogové poradenství**. Snaha zajistit tyto služby pro občany městské části Praha 1 vede k podpoře poradenství, poskytovaného na jejím území. Z tohoto důvodu Praha 1 chce i v příštím období finančně podpořit centrum poskytující poradenské a terapeutické služby zejména rodičům a dalším blízkým osobám uživatelů návykových látek, působící ve Školské ul. č. 30 (o. s. Sananim).
- další podporu má rovněž **dětské a dorostové detoxikační centrum** Nemocnice milosrdných sester sv. Karla Boromejského na adrese Vlašská 36. Toto zařízení provádí u osob do 18-ti let věku akutní léčbu intoxikace drogou, ambulantní diagnostická a toxikologická vyšetření, psychoterapii i pomoc při zajištění následné léčby v zařízení protidrogové péče.
- od roku 2010 se také obnoví financování **terénních programů**. Jejich činnost je zaměřena na ty závislé osoby, které většinou nevyužívají pomoc „kamenných“ zařízení a společností jsou oprávněně vnímány jako vysoce rizikové, ať již z hlediska zdravotního stavu nebo chování. Městská část Praha 1 proto nadále počítá s finanční podporou těchto programů.
- V součinnosti složek Městské policie, Policie ČR a terénních pracovníků pomáhajících organizací probíhá v současné době snaha o přesun drogově závislých osob z prostor Václavského náměstí do oblasti Čelakovského sadů, které nejsou z hlediska turistického ruchu i veřejnosti tak exponovaným místem jako zmiňované náměstí. Přesun drogové scény do tohoto prostoru zároveň umožní její efektivnější kontrolu. V současné době rovněž probíhají jednání za účelem označení terénních pracovníků, nabízejících své služby

osobám závislým na návykových látkách. Terénní pracovníci by měli být označeni způsobem, který veřejnosti umožní odlišit je od přímých účastníků nelegální drogové scény.

6. 3. Státní instituce v systému prevence

Státní instituce, které jsou zaměřeny na práci s dětmi a mládeží vyznačující se sociálně patologickým a delikventním chováním:

A: v kompetenci **Ministerstva práce a sociálních věcí:**

- kurátoři pro mládež
- OPD – oddělení péče o rodinu a dítě
- rodinné poradny
- sociální asistenti

B: v kompetenci **Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:**

- pedagogicko – psychologické poradny
- domovy mládeže, dětské domovy, výchovné ústavy pro mládež, dětské diagnostické ústavy, diagnostické ústavy pro mládež
- střediska výchovné péče o mládež
- školní družiny, školní kluby, domovy mládeže

C: v kompetenci **Ministerstva vnitra:**

- protidrogoví koordinátoři
- specializovaná pracoviště kriminální služby policie ČR

D: v kompetenci **Ministerstva zdravotnictví**

- střediska krizové intervence
- některá pracoviště telefonické pomoci
- poradny (např. Bílý kruh bezpečí)
- dětské psychiatrické léčebny a oddělení

E: v kompetenci **Ministerstva spravedlnosti**

- soudy a státní zastupitelství
- probační pracovníci
- věznice (především věznice pro mladistvé)

6. 3. 1. Spolupráce se školskými zařízeními

Spolupráce se školami je na úrovni lokální komunity velmi významným prvkem prevence. Místní úřad informuje školy o možnostech finanční podpory v podobě vypsání grantů (viz kapitola 6. 1.), zároveň školám nabízí, organizuje nebo spoluorganizuje preventivní programy a akce pro děti a mládež (viz příloha).

Aby se dosáhlo co nejúspěšnějších výsledků primární prevence, je propojenost všech zúčastněných subjektů v tomto ohledu velice důležitá.

6. 4. Nestátní instituce v systému prevence

Nestátní instituce v oblasti primární prevence dětí a mládeže jsou na rozdíl od státních zřizovány občany nebo občanskými sdruženími na základě předložení projektu. Jsou-li projekty organizací kvalitní a město či obec má s těmito organizacemi dobré zkušenosti, je možné podpořit je víceletým grantem, který pečlivě vybraným poskytovatelům sociálních služeb zajistí finanční jistotu pro dlouhodobou práci. Nestátní instituce plní významnou úlohu v oblasti primární prevence, neboť vytvářejí moderní zázemí pro volnočasové aktivity dětí a mládeže, pomáhají jedincům v krizových situacích a v poradenství také rodičům, a to prostřednictvím sponzorských darů, dotací a dalších zdrojů příjmu.

6. 4. 1. Streetwork a nízkoprahové kluby

Od roku 1995 se v České republice rozvíjejí nové metody sociální pomoci, zcela odlišné od klasického institucionálního českého modelu – „domů plných úředníků“. Jde o streetwork, tedy terénní sociální práci a o nízkoprahové kluby – zařízení pro děti

a mládež. Tyto typy služeb se však velmi často mylně přiřazují do drogové problematiky. Jejich záběr je však daleko širší – obsahují v sobě prvky sociální pomoci, prevence i volnočasových aktivit a dávají tak novou šanci pro práci s dětmi a mládeží.

Streetworker je sociálním pracovníkem, jehož „kancelář“ tvoří přirozené prostředí klientů – ulice, parky, hospody, kluby, herny, nádraží, tedy místa, kde se potenciálně potřební pohybují. Streetwork je metodou terénní sociální práce, která sama vyhledává a nabízí pomoc, a to především těm, kteří ji sami nejsou ochotni vyhledat, nebo to nedokážou. U neorganizovaných dětí a mládeže se streetworker setkává s velkým spektrem problémů: pasivním trávením volného času a z toho vyplývající nudou, experimentováním s drogami, trestnou činností a vandalismem, psychickými a sociálními problémy spojenými s dospíváním, problémy v rodině a ve škole nebo záškoláctvím. Streetworker často pracuje s mladými lidmi, kteří se hlásí k některé vyhraněné skupině – subkultuře – např. skinheads, anarchisté, skejtaři, hip-hopeři apod. Těmto lidem streetworker nabízí poradenství přímo v terénu, instrumentální pomoc s jejich problémy (např. doprovod na úřady, zprostředkování další odborné pomoci) nebo asistenci při realizaci jejich vlastních nápadů a akcí.

Nízkoprahové kluby (odborně nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – v NZDM) jsou určeny dětem a mládeži, kteří tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Navštěvovat je mohou všichni – od jedničkářů z gymnázia přes skejtáky, vyznavače alternativního způsobu života až po „průšviháře“ ze zvláštní školy. Jsou v podstatě volnočasovou alternativou k různým zájmovým útvarům, kroužkům a jiným organizovaným aktivitám, navíc ale poskytují poradenství a sociální servis. Přístup do nízkoprahových klubů není omezen financemi, zájmem ani časem příchodu či odchodu, návštěvníci mají svobodu volby, a to jak při pohybu v prostoru klubu, tak v chování i ve volbě vykonávaných činností.

Nízkoprahové kluby mladým nabízejí mnoho programů a vybavení: poslech muziky (každý si může donést svoji) a promítání filmů na přání, stolní fotbal, stolní tenis, kulečník, air hockey, lezeckou stěnu či půjčovnu sportovního vybavení na ven, zkušebnu s hudebními nástroji pro mladé začínající kapely, výtvarnou dílnu s hrnčířským kruhem apod.

Zásadní význam klubů spočívá však v jejich poradenské a preventivní činnosti – umožňují dětem a mládeži popovídat si nebo se svěřit se svými problémy, které můžou s pracovníky rozebrat a řešit. Vytvářejí pro děti chráněný prostor, v němž dospívající najde svoje místo. A to je přesně to, co v mnohdy nebezpečných velkoměstech a na anonymních sídlišťích chybí. Mládež je během pobytu v klubech zároveň chráněna a současně pod

„dozorem“ zkušených a pro tento účel školených pracovníků. V každém klubu rovněž platí přesná pravidla, která mimo jiné zakazují užívání alkoholických nápojů, drog, násilí či šikanu.

Budoucnost těchto zařízení má však jeden problém. Sociální oblast totiž neoplývá hojností finančních zdrojů, proto se mnoho zařízení nachází systematicky ve stavu finanční nouze. Donátory, tedy těmi, kteří tuto oblast platí, jsou jednak orgány státní správy – především Ministerstvo práce a sociálních věcí, jednak samospráva – tedy jednotlivá města a nově i kraje. Obrovský podíl na tom, že programy nízkoprahových klubů a streetworkerů existují, mají ale také nadace – především Nadace rozvoje občanské společnosti a její programy Gabriel a Pomozte dětem, nebo Nadace VIA a program Fond mládeže. Objevují se také firemní dárci, jedním z nejvýznamnějších je firma Levi Strauss.

V České republice lze nalézt zhruba 50 nízkoprahových klubů, které zřizují a provozují jak nestátní neziskové organizace, tak města či městské části. Tyto instituce se svým významem řadí k nezastupitelným formám sociální práce.

6. 5. Vhodné podmínky pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže

Nejen škola, ale i místní lokalita by měly nabízet především mladým lidem ty nejvhodnější podmínky k tomu, aby mohli svůj volný čas věnovat smysluplným činnostem. A to hlavně v oblasti sportu, umění, kultury, relaxace a v dalších oblastech. Proto je nutné, aby se v každé lokalitě výše uvedené možnosti vyskytovaly a byly přístupné. Zároveň se o těchto možnostech děti a mládež musí dozvědět, což je úkol jak pro místní úřady, tak pro školská zařízení.

7. Empirický výzkum

7. 1. Cíle empirického šetření

Hlavním cílem praktické části je zjistit účinnost primárních preventivních programů na úrovni školy a místní lokality.

Následují další dílčí cíle.

První z nich se snaží odkrýt, jaké faktory nejvíce ovlivňují úspěšnost preventivních programů v rámci školy.

Druhý cíl se týká možností využití volného času na úrovni školy a místní lokality. Budu se také snažit zjistit, jak jsou žáci o těchto možnostech informováni.

Třetí dílčí cíl se zabývá vlivem volnočasových aktivit na patologické chování žáků.

Čtvrtý dílčí cíl má za úkol zmapovat vzájemné působení názorů a postojů vrstevníků, ale i ostatních významných činitelů a jejich vliv na jedince.

7. 2. Výběr výzkumné strategie

Jak již bylo uvedeno, hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit účinnost primárních preventivních programů na úrovni školy a místní lokality.

Obecně lze říci, že existuje několik způsobů, jak výše zmíněného dosáhnout. Ve výzkumech podobného zaměření se můžeme rozhodnout pro jednu ze dvou základních výzkumných strategií – kvantitativní, či kvalitativní. Výběr jedné z nich potom jednoznačně určuje, jak bychom měli v našem výzkumu postupovat.

Základní rozdíly mezi kvantitativní a kvalitativní strategií můžeme spatřovat především v jejich cílech, odlišné logice i teoretickém zázemí.

Zatímco cílem kvantitativních výzkumů je testování hypotéz předpokládajících získání informace reprezentativní pro celou populaci, cílem kvalitativních výzkumů je spíše nové – hlubší porozumění sociální realitě, vytváření nových hypotéz a teorií. (Disman, 1998, s. 286).

Je nutno se také zmínit, že ve volbě strategií vždy hrají roli i jejich výhody a nevýhody. U kvantitativního výzkumu je nespornou předností, že v krátkém období lze shromáždit velké množství dat. Ta jsou stejného druhu a jejich podoba je úzce vymezena. Tvoří totiž výsledek standardizovaných otázek připouštějících jen několik typů odpovědí, proto jsou i snadněji zpracovatelná. Další výhodou kvantitativního výzkumu oproti kvalitativnímu představuje větší možnost generalizace vyplynulých závěrů na celou populaci. Nevýhodou této strategie ovšem je, že nezískává podrobnější informace (Disman, 1998, s. 286).

Pravý opak je kvalitativní strategie, která danou problematiku zkoumá hlouběji a podrobněji, tudíž dokážeme získat velké množství informací od malého počtu jedinců. Nevýhodou ovšem je, že schopnost generalizace získaných závěrů na celou populaci je velmi omezena.

Na základě výše uvedených skutečností jsem se rozhodl zvolit kvantitativní strategii, a to dotazník.

Dotazník představuje snad nejpoužívanější pedagogickou výzkumnou technikou vůbec. Není specificky pouze pedagogickou technikou, ale je používán i v sociologických, demografických, psychologických a dalších šetřeních zabývajících se člověkem.

Podstata dotazníku spočívá ve zjištění dat a informací o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají. Na rozdíl od některých jiných technik se používá forma písemných odpovědí na položené otázky.

Nespornou předností dotazníku je snadnost jeho administrace. Dotazníkem lze současně a stejnou formou, což je pro zpracování důležité, oslovit i velký počet respondentů. Je možné od nich dostat informace, které nejsme schopni získat jinou technikou, zejména pokud jde o stanoviska, názory nebo postoje dotazovaných osob. Díky těmto vlastnostem spočívá ještě další přednost dotazníku v tom, že lze údaje získané touto technikou plně kvantifikovat. To umožňuje i počítačové zpracování velkého množství dat.

Negativní stránka dotazníku souvisí s obecnými problémy explorativních technik. Musíme počítat především se subjektivitou výpovědí, ale např. také s přizpůsobením se respondenta výběru možných odpovědí, které by jinak nezvolil.

7. 3. Hypotézy výzkumu

- H 1** – Na většinu dotazovaných mají školní preventivní akce pozitivní vliv
- H 2** – Úspěšnost školních preventivních akcí závisí především na osobnosti lektora a velikosti skupiny
- H 3** – Většina respondentů má ve škole i v okolí svého bydliště dostatek možností k trávení volného času
- H 4** – Smysluplná náplň volného času má podle respondentů vliv na vyhledávání negativních činností
- H 5** – Většina respondentů je ovlivněna postojem svých vrstevníků a společností

7. 4. Konkrétní popis výzkumných technik

Výzkum jsem provedl formou dotazníku, který obsahuje celkem 11 položek. Pro tento dotazník jsem zvolil převážně uzavřené otázky, protože si myslím, že jejich jednoduchost je důležitá pro pochopení respondentů. Výhodu také spatřuji v kvalitativní stejnorodosti a snadném zpracování. Respondenti byli zvoleni formou nahodilého výběru.

Úvodní otázky se zaměřují na základní údaje o respondentovi, ostatní se pak týkají školních i lokálních preventivních programů, využití volného času v rámci školy a místní lokality. Následují také otázky týkající se vlivu organizovaného volného času na patologické chování nebo vlivu party na chování a jednání vrstevníků. Poslední otázka je věnována vlastnímu stručnému návrhu preventivní strategie.

7. 5. Popis zkoumaného vzorku

Rozhodl jsem se v této práci podrobněji zkoumat situaci Prahy 1, jako výzkumný vzorek jsem tedy vybral žáky tří základních škol působících právě v této lokalitě – ZŠ Vodičkova, ZŠ Uhelný trh a ZŠ Mikulandská. Chtěl jsem dosáhnout vyváženosti věkového průměru všech respondentů, rozhodl jsem se proto zadat dotazníky vždy jedné třídě z každého ročníku na výše uvedených základních školách.

Celkem bylo rozdáno 227 dotazníků a po vyřazení chybně vyplněných jich bylo statisticky zpracováno 201, z nichž 94 vyplnily osoby ženského a 107 mužského pohlaví. V každé věkové kategorii od 12 do 16 let je zastoupen přibližně stejný počet respondentů, jejich věkový průměr je tedy 14 let. Sběr dat proběhl ve dnech 25. 5.–27. 5. 2010 na základních školách Vodičkova, Uhelný trh a Mikulandská.

Na domluvené schůzce s ředitelem každé školy jsem se vždy bez problému dohodl na postupu předání dotazníků. Jsem rád, že se i díky vstřícnosti vedení všech zúčastněných škol podařilo zajistit mé osobní zadání dotazníků žákům v každé třídě. Považoval jsem totiž za důležité osobně všem respondentům stručně přiblížit smysl tohoto výzkumu a vysvětlit základní zásady správného vyplnění dotazníku.

7. 6. Výsledky výzkumného šetření

Zpracovaná data jsem roztřídil podle jednotlivých kritérií (věk, pohlaví, popř. ročník) a výsledky zaznamenal do tabulek a grafů. Získané názory a postoje respondentů jsem empiricky i slovně porovnal s jednotlivými hypotézami.

Ověření hypotézy 1 H 1: Na většinu dotazovaných mají školní preventivní akce pozitivní vliv

Při ověřování hypotézy jsem vycházel z výsledků těchto otázek:

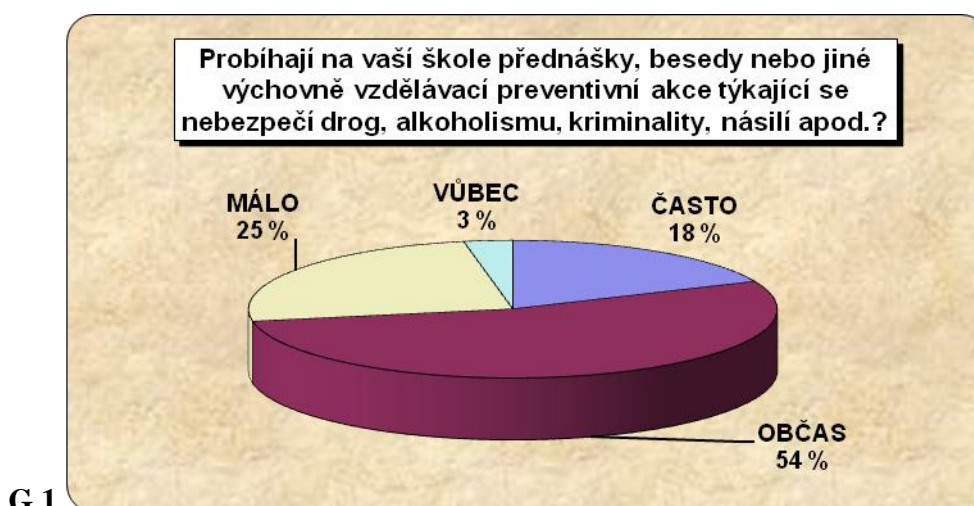
Otázka č. 1 – „**Probíhají na vaší škole přednášky, besedy nebo jiné výchovně vzdělávací preventivní akce týkající se nebezpečí drog, alkoholismu, kriminality, násilí apod.?**“ (Možnosti: 1 – ČASTO, 2 – OBČAS, 3 – MÁLO, 4 – VŮBEC)

Otázka č. 2 – **Zaujala tě některá preventivní akce natolik, že pozitivně ovlivnila tvůj postoj?** (Např. ke kouření, drogám, alkoholismu, kriminalitě apod.)

(možnosti: 1 – ANO VŠECHNY, 2 – ANO VĚTŠINA, 3 – ANO NĚKTERÁ, NE ŽÁDNÁ)

Výsledky otázky č. 1 odkrývají, do jaké míry se žáci s preventivními akcemi vůbec setkávají. Pro upřesnění možností v dotazníku jsem respondentům při zadávání sdělil, že možnost ČASTO znamená přibližně 6 a více akcí ročně, OBČAS 3–5 akcí ročně, MÁLO 1–2 za rok a VŮBEC znamená, že se akce tohoto typu nekonají.

Více znázorňuje graf a tabulka č. 1 (G 1, T 1).

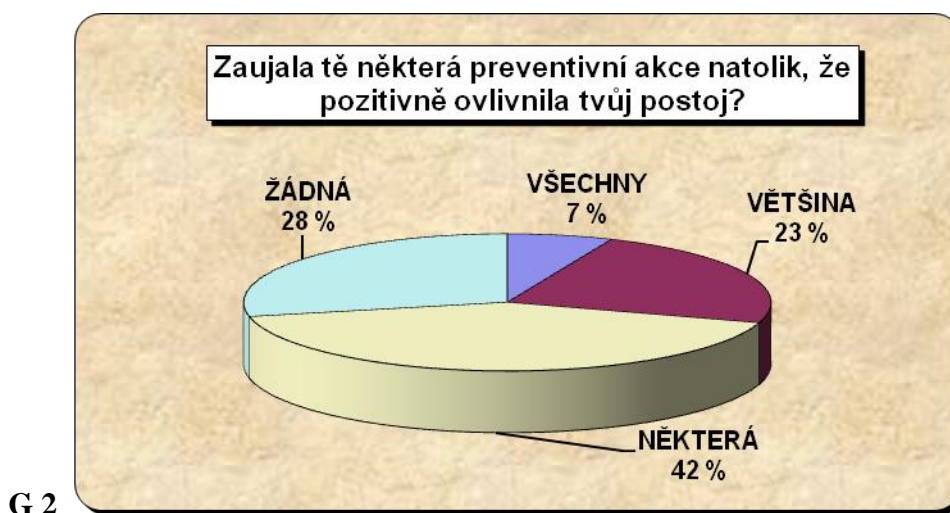

T 1

Možnost	ČASTO	OBČAS	MÁLO	VŮBEC
Počet hlasů	37	108	50	6

Z výsledků je patrné, že téměř tři čtvrtiny respondentů zastávají názor, že preventivní programy se konají průměrně 4–5 krát ročně. Přesně čtvrtina uvedla, že se tyto akce konají MÁLO a 3 % respondentů uvedlo možnost VŮBEC.

97 % respondentů tedy potvrdilo, že se preventivní akce na vybraných základních školách v různé míře konají. Proto budou pro potvrzení nebo vyvrácení hypotézy důležité zejména výsledky otázky č. 2, jejíž vyhodnocení se nachází v grafu a tabulce č. 2.

T 2

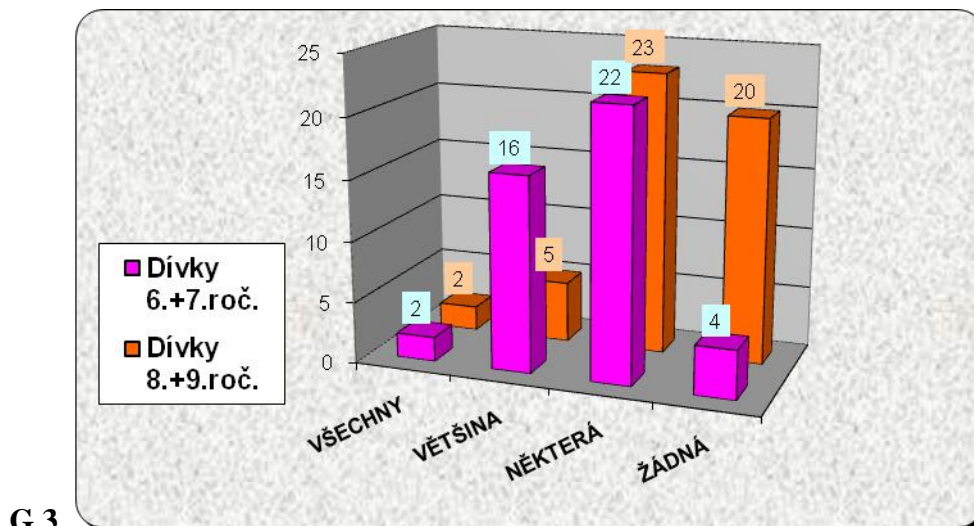
Možnost	VŠECHNY	VĚTŠINA	NĚKTERÁ	ŽÁDNÁ
Počet hlasů	13	47	84	57

Výsledky ukazují, že nejvíce respondentů zaujala pouze některá preventivní akce (42 %), 30 % žáků dokonce většina akcí. Naopak 28 % respondentů nezaujala žádná preventivní akce.

Zajímavé srovnání můžeme pozorovat v grafu a tabulce č. 3. U otázky č. 2 se totiž výrazně liší odpovědi dívek.

T 3

Skupina / možnost	VŠECHNY	VĚTŠINA	NĚKTERÁ	ŽÁDNÁ
Dívky 6. + 7. roč.	2	16	22	4
Dívky 8. + 9. roč.	2	5	23	20

Na dívky 6. + 7. ročníků pozitivně zapůsobilo mnohem více preventivních akcí, o čemž svědčí výsledky u možností VĚTŠINA a ŽÁDNÁ. Dívky 8. + 9. ročníků jsou mnohem zdrženlivější, což zásadně potvrzuje srovnání u poslední možnosti druhé otázky, kde dvacet dívek osmých a devátých tříd ku čtyřem dívkám z šestých a sedmých tříd uvedlo, že na ně pozitivně nezapůsobila ŽÁDNÁ preventivní akce.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy 1

Hypotéza 1 se potvrdila, protože 72 % respondentů v dotazníku uvedlo, že preventivní akce mají pozitivní vliv na jejich postoje k patologickému chování. Zde stojí dle mého názoru za povšimnutí příjemné zjištění, že téměř na třetinu respondentů pozitivně zapůsobila většina výchovně vzdělávacích preventivních akcí nebo dokonce všechny.

Naopak graf č. 3 poukazuje na pozoruhodnou skutečnost, že preventivní akce působí oproti dívkám nižších ročníků mnohem méně na dívky vyšších ročníků. Domnívám se, že tento jev si můžeme vysvětlit buď nástupem puberty a současně určitým faktorem „dospělosti“. Žáci vyšších ročníků II. stupně základní školy tyto akce mohou pokládat za „poučování“ a danou preventivní akci tím pádem vnitřně bojkotují. Na druhou stranu zde dle mého názoru může hrát roli i způsob a atraktivita prezentace, která zvláště v případě dětí staršího školního věku vyžaduje určitý spád, dynamiku, zajímavost apod. Tuto problematiku blíže popisuje následující otázka a graf č. 3.

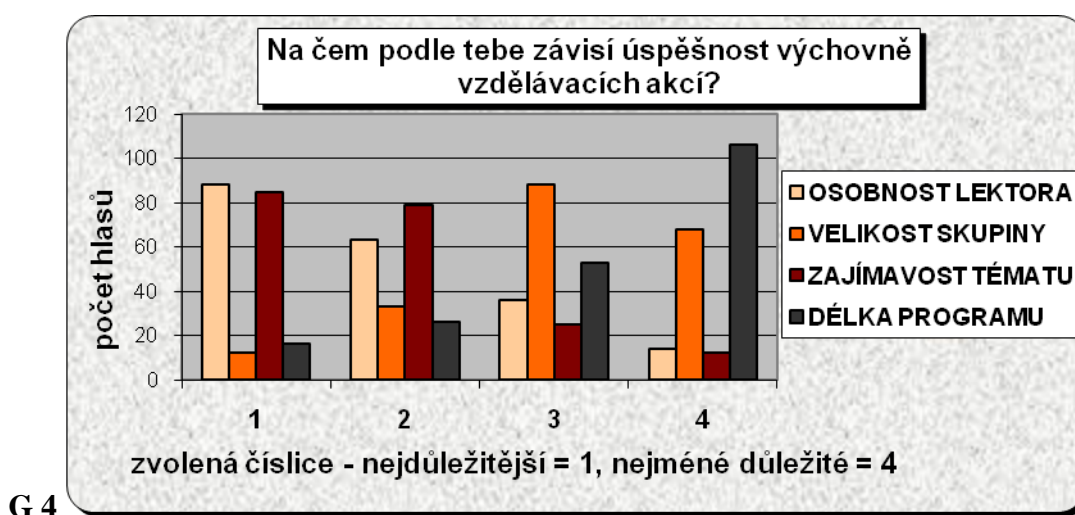
Ověření hypotézy 2 H 2: Úspěšnost školních preventivních akcí závisí především na osobnosti lektora a velikosti skupiny

Při ověřování hypotézy jsem vycházel z výsledků této otázky:

Otázka č. 3 – Na čem podle tebe závisí úspěšnost těchto výchovně vzdělávacích akcí?

(respondenti přiřadili číslo dle důležitosti od 1 do 4 možnostem: OSOBNOST LEKTORA, VELIKOST SKUPINY, ZAJÍMAVOST TÉMATU, DÉLKA PROGRAMU. Nejvíce důležité – 1, nejméně – 4)

Výsledky otázky č. 3 jsou graficky shrnuty v grafu a tabulce č. 4.

T 4

Možnost/číslice	1	2	3	4
OSOBNOST LEKTORA	88	63	36	14
VELIKOST SKUPINY	12	33	88	68
ZAJÍMAVOST TÉMATU	85	79	25	12
DÉLKA PROGRAMU	16	26	53	106

Výsledné údaje jasně vypovídají o tom, že pro drtivou většinu respondentů jsou nejdůležitější determinanty pro potenciálně úspěšné preventivní výchovně vzdělávací akce faktory OSOBNOSTI LEKTORA a ZAJÍMAVOST TÉMATU. K těmto možnostem totiž respondenti nejčastěji přiřazovali číslici „1“ – tzn. nejdůležitější a také číslici „2“ – tzn. druhý nejdůležitější faktor, na kterém závisí úspěšnost preventivních

akcí. Naopak je z grafu 4 jasné čitelné, že podle respondentů se na úspěšnosti podílí menší měrou VELIKOST SKUPINY a DÉLKA PROGRAMU, která ve stupnici důležitosti nejčastěji figurovala na posledním čtvrtém místě.

Protože je velikost skupiny při preventivních akcích důležitým faktorem, zařadil jsem do dotazníku doplňující otázku, která by odhalila, jak početná skupina je pro žáky vyhovující. V dotazníku jsou možnosti přesně definovány: MALÁ skupina – např. skupina dívek nebo chlapců z jedné třídy, STŘEDNĚ velká skupina – celá třída (20–30 žáků) a VELKÁ skupina – např. „celá škola“ v tělocvičně (150 a více žáků)

Více znázorňuje graf a tabulka č. 5.

T 5

Velikost skupiny	Počet hlasů
MALÁ	101
STŘEDNÍ	87
VELKÁ	13

Z výsledků je patrné, že respondenti se během preventivní akce cítí nejlépe v malé nebo středně velké skupině. Pouze 13 respondentů zvolilo jako vyhovující skupinu velkou.

Na základě těchto údajů můžeme konstatovat, že masové preventivní akce konající se např. v kulturních domech nebo kinosálech, kde jsou vměstnány stovky žáků, nejsou alespoň z pohledu žáků vyhovující. Myslím, že je to způsobeno také jistou potřebou anonymity a soukromí.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy 2

Hypotéza 2 se nepotvrdila. Přesněji řečeno potvrdila se jen z části. Jak jsem v hypotéze předpokládal, nejvíce hlasů (číslice 1 – nejdůležitější) podle důležitosti obdržela OSOBNOST LEKTORA. Ze svých zkušeností při dozoru u preventivních programů vím, že právě lektor, který celým pásmem provází a komunikuje s žáky, se stává alfou a omegou úspěchu. Je to zejména empatie, komunikační dovednost, znalost mentality současných pubescentů a schopnost pohotově a přesto s nadhledem a klidem reagovat na nejružnější připomínky či otázky. Pak je lektor oblíbený, zaujme, a to je důležitý moment vedoucí k úspěchu. V opačném případě je z pohledu žáků celá snaha o objasnění nebo uvědomění si závažných problémů mládeže odsouzena k pocitu „pronuděné“ dvouhodinovky.

Oproti mému očekávání se spolu s osobností lektora neumístila možnost VELIKOSTI SKUPINY, ale možnost ZAJÍMAVOST TÉMATU. Spolu s osobností lektora se v systému důležitosti nejčastěji umísťovala na prvních dvou místech.

Domnívám se, že např. téma jako drogy, sexualita nebo kriminalita je z pohledu dětí a mládeže natolik frekventované, a to z různých stran, že jediná možnost jak žáky zaujmout, a tím docílit efektivity daného projektu, je právě zajímavost tématu a jeho poutavé zpracování. Proto by se při tvorbě různých výchovně vzdělávacích projektů tento faktor neměl opomíjet, naopak by měl patřit mezi priority.

Ověření hypotézy 3 H 3 – Většina respondentů má ve škole i v okolí svého bydliště dostatek možností k trávení volného času

Při ověřování hypotézy jsem vycházel z výsledků těchto otázek:

Otázka č. 4 – **Nabízí ti škola dostatek možností pro využití tvého volného času?**

(Možnosti: 1 – ANO, 2 – SPÍŠE ANO, 3 – SPÍŠE NE, 4 – NE)

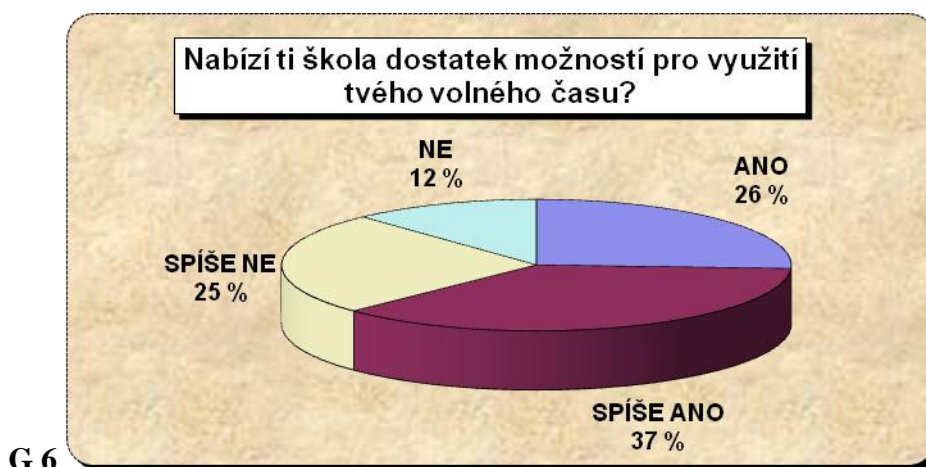
Otázka č. 5 – **Je podle tebe v okolí tvého bydliště dostatek možností pro volnočasové aktivity?** (sportovní areály, hřiště, cyklostezky, skate-parky, zábavní parky apod. ...)

(Možnosti: 1 – ANO, 2 – SPÍŠE ANO, 3 – SPÍŠE NE, 4 – NE)

Otázka č. 6 – **Jsi dostatečně informován(a) o možnostech, jak a kde můžeš v místě svého bydliště nebo v okolí školy smysluplně trávit volný čas?**

(Možnosti: 1 – ANO, 2 – SPÍŠE ANO, 3 – SPÍŠE NE, 4 – NE)

V grafu a tabulce č. 6 jsou výsledky odpovědí na otázku, zda si respondenti myslí, že jim škola nabízí dostatek možností pro využití svého volného času.

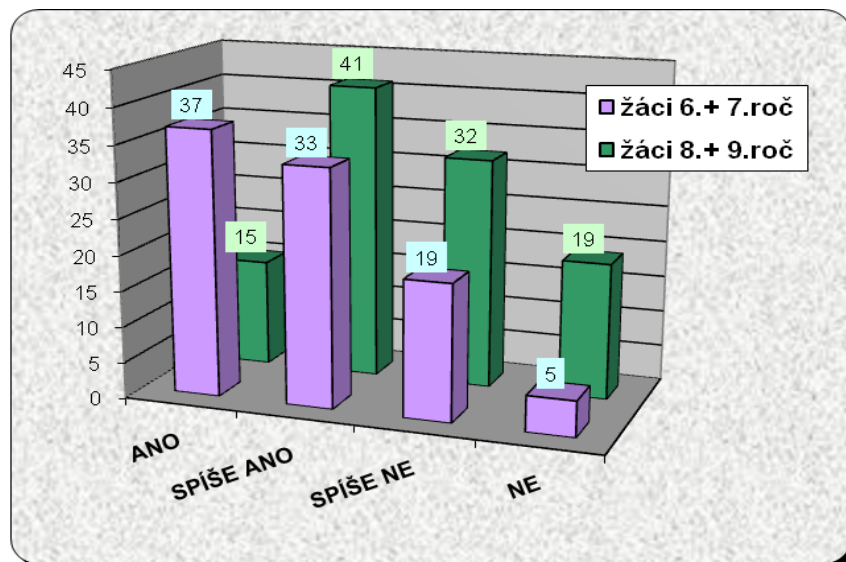
T 6

Možnost	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
Počet hlasů	52	74	51	24

63 % respondentů si myslí, že škola jim nabízí dostatek možností pro využití volného času, 37 % respondentů si myslí opak.

Zajímavý pohled na tuto otázku nabízí graf č. 7, ve kterém jsou respondenti rozděleni na 6. + 7. a 8. + 9. ročníky.

G 7

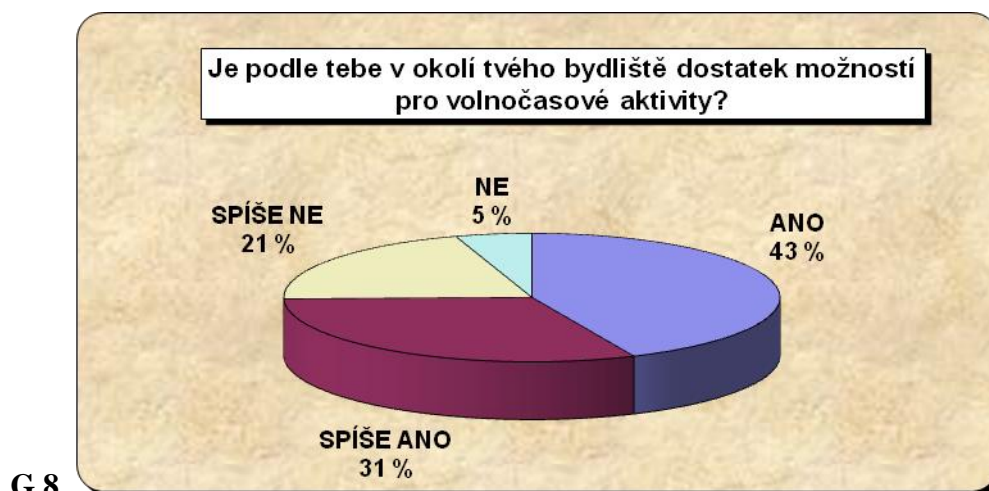
T 7

Skupiny/možnost	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
žáci 6. + 7. roč	37	33	19	5
žáci 8. + 9. roč	15	41	32	19

Na grafickém zpracování výsledků otázky č. 4 je viditelná rozdílnost odpovědí nižších a vyšších ročníků. Respondenti 6. + 7. ročníků v otázce možnosti využití volného času ve své škole vykazali nejen více kladných (70), ale i mnohem méně záporných odpovědí (24). Naopak u žáků vyšších ročníků je například součet záporných odpovědí dvojnásobný (51).

Z výše uvedených údajů lze usoudit, že zájmové kurzy nebo jiné volnočasové aktivity jsou buď více zaměřené na nižší ročníky, nebo škola nedokáže pružně reagovat na populární tvůrčí potřeby starší školní mládeže (např. prostory pro „skate-boarding“, vyhrazená plocha pro „Graffiti“, kurzy moderního tance ve stylu R’n’B, Hip-Hop, technické i prostorové zázemí pro tvorbu a realizaci moderní populární hudby a další) a pro trávení volného času ve škole jim nenabízí vhodné alternativy.

Další graf (G 8) odkrývá vyhodnocení otázky číslo 5. Ta měla za úkol zjistit, jaké možnosti trávení volného času se podle respondentů nacházejí v okolí jejich bydliště.

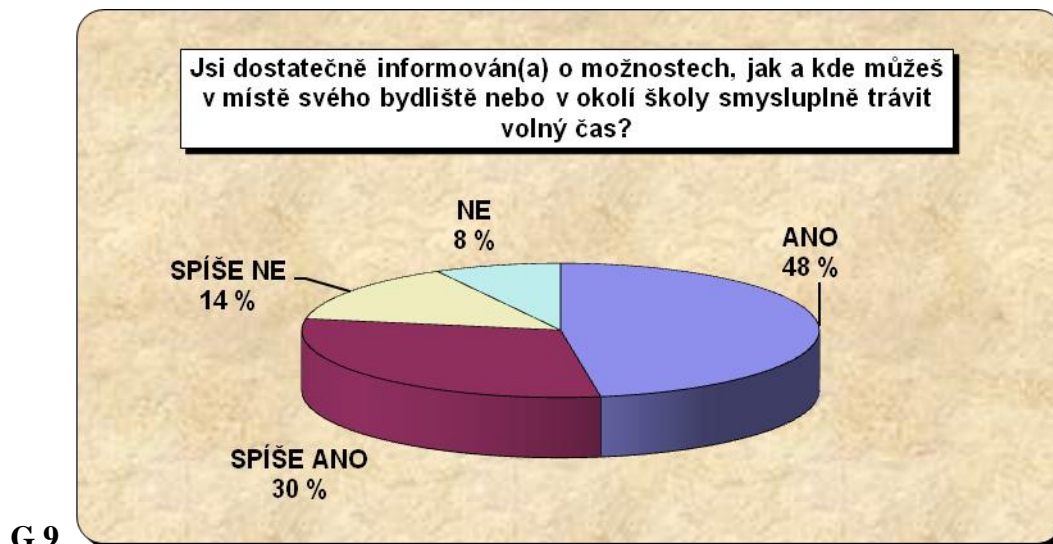
T 8

Možnosti	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
Počet hlasů	87	63	41	10

Graf jasně ukazuje, že tři čtvrtiny respondentů vnímají situaci trávení volného času v místě bydliště velmi kladně. 26 % respondentů si naopak myslí, že dostatek možností v okolí bydliště není.

Při vyhodnocování této otázky je nutné zmínit fakt, že žáci navštěvující základní školy Prahy 1 bydlí prakticky ve všech koutech hlavního města, někteří dokonce dojíždějí ze širokého okolí Prahy. Tato otázka měla za úkol zmapování obecného názoru. Podrobnější výzkum by byl ale zajisté vhodný pro úřady jednotlivých částí nejen v hlavním městě.

Následuje graf č. 8, ve kterém jsou zpracovány odpovědi na otázku týkající se informovanosti respondentů o možnostech trávení volného času, a to jak v okolí školy, tak v okolí svého bydliště.

T 9

Možnost	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
Počet hlasů	96	61	29	16

Výsledné údaje prokazují, že jsou téměř identické s výsledky předchozí otázky. Tři čtvrtiny respondentů tedy jasně uvedlo, že možností k trávení volného času v okolí bydliště je dostatek a jsou o tom dostatečně informováni.

K tomuto pozitivnímu zjištění dle mého názoru přispěl zejména zásadní prvek dnešní moderní doby – internet. Nejen mládež si může během několika vteřin zjistit, kde se koná zajímavá akce nebo výstava, kde je např. nová cyklostezka, veřejné hřiště, horolezecká stěna, „Skate park“ nebo kde najít nejbližší Dům dětí a mládeže a veškeré informace ohledně svého zájmu.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy 3

Hypotéza 3 se potvrdila. Ve všech třech otázkách týkajících se této hypotézy většina respondentů odpovídala kladně, v otázce 5 a 6 kladně odpovědělo dokonce 75 % dotazujících.

Volnočasové aktivity patří k základním prvkům primární prevence delikventního chování dětí a mládeže, proto by se jim měla věnovat patřičná pozornost. Je potěšující, že velká většina žáků o těchto možnostech ví, může je využívat a tím smysluplně trávit volný čas. Přesto si myslím, že je zapotřebí nabídku stále rozšiřovat, a to zejména pro dospívající mládež. Ta má velké nároky, potřebuje speciální podmínky vyžadující značné investice, ale vzhledem k danému účelu primární prevence jsou vynaložené peníze na správném místě.

Ověření hypotézy 4 H 4 – Smysluplná náplň volného času má podle respondentů pozitivní vliv na nevyhledávání negativních činností

Při ověřování hypotézy jsem vycházel z výsledků těchto otázek:

Otázka č. 7 – **Souhlasíš s tvrzením, že když se někdo ve volném čase věnuje nějaké zálibě/koníčku (sport, hudba, tanec, malba...), má méně času i „myšlenek“ např. na vyhledávání negativních činností jako např. kouření cigaret, alkoholismu, vandalství apod.?**

(Možnosti: 1 – ANO, 2 – SPÍŠE ANO, 3 – SPÍŠE NE, 4 – NE)

Výsledné zpracování výše uvedené otázky je znázorněno v grafu a tabulce č. 10.

T 10

Možnost	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
Počet hlasů	96	57	30	18

Výsledná čísla jasně potvrzují, že tři čtvrtiny respondentů s tvrzením v otázce č. 7 souhlasí. Téměř polovina všech respondentů dokonce odpověděla přímo možností ANO. 24 % žáků si to naopak nemyslí.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy 4

Výsledné údaje hypotézy č. 4 potvrdily. Celých 76 % všech respondentů totiž s tvrzením – když se někdo ve volném čase věnuje nějaké zálibě/koníčku, má méně času i „myšlenek“ např. na vyhledávání negativních činností jako třeba kouření cigaret, alkoholismu, vandalství apod. – souhlasí.

Tím dali dotazovaní jasně najevo, že smysluplná náplň jejich volného času má velký význam. Podle mého názoru je tato informace důležitá nejen pro školy a tvůrce nabídky volnočasových aktivit, pro místní úřady vytvářející vhodné podmínky a možnosti, jak a kde smysluplně trávit volný čas, ale hlavně pro rodiče. Protože právě oni jsou nejvíce zodpovědní za organizaci využití volného času svých dětí. Právě rodiče by měli své děti maximálně podporovat ve výběru volnočasových aktivit. Jsem si vědom, že v dnešní době si mnozí nemůžou dovolit platit několik kroužků za nemalé částky. Tyto finance však představují investici do důležitého rozvoje a pozitivní budoucnosti dítěte. Mnohdy se totiž právě na nějakém zájmovém kurzu dítěti dostane zdravé sebevědomí z úspěchu, radosti a dobře vykonané práce. A tento pocit je k nezaplacení...

Ověření hypotézy 5 H 5 – Většina respondentů je nejvíce ovlivněna postojem svých vrstevníků a společností

Při ověřování hypotézy jsem vycházel z výsledků těchto otázek:

Otázka č. 8 – Má podle tebe PARTA vliv na názory, chování a jednání druhých lidí?

(Možnosti: 1 – ANO, 2 – SPÍŠE ANO, 3 – SPÍŠE NE, 4 – NE)

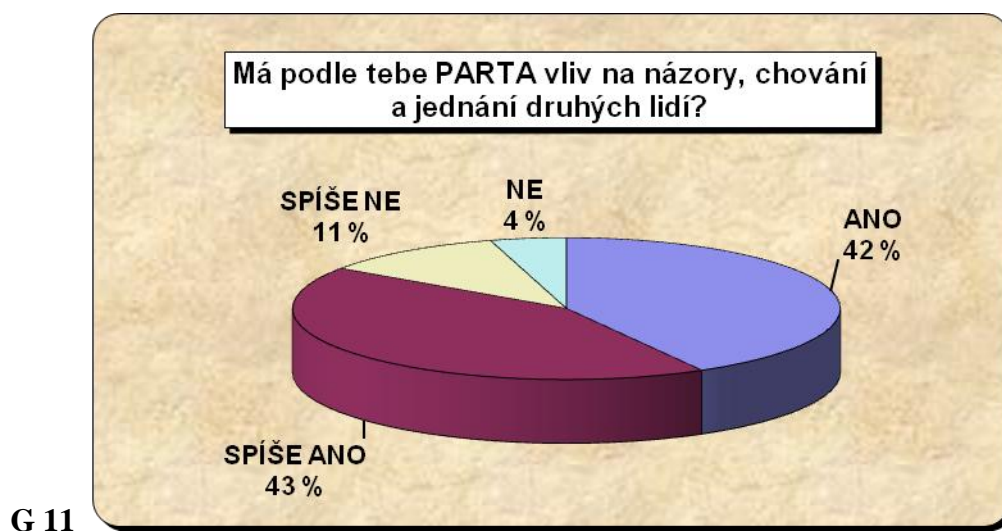
Otázka č. 9 – Stalo se ti, že si „pod tlakem“ PARTY udělal(a) něco, co bys za běžných okolností neudělal(a)?

(Možnosti: 1 – ČASTO, 2 – PÁRKrát, 3 – VÝJIMEČNĚ, 4 – NIKDY)

Otázka č. 10 – **Kdo podle tebe nejvíc ovlivňuje chování a jednání mladých lidí?**

(respondenti přiřadili číslo dle důležitosti od 1 do 4 možnostem: KAMARÁDI, ŠKOLA, SPOLEČNOST, RODINA)

Otázka č. 8 je zpracována v následujícím grafu (G 11).

T 11

Možnosti	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
Počet hlasů	84	86	22	9

Výsledky jasně prokázaly, že 85 % respondentů vnímá PARTU jako činitel ovlivňující chování a jednání druhých lidí. 42 % dotazovaných na otázku č. 8 dokonce jednoznačně odpovědělo možnost ANO. Fakt, že PARTA nemá vliv na názory a chování lidí, podpořilo 15 % respondentů.

Následující otázka (č. 9) se již týkala respondentů osobně. Měli odpovědět, zda „pod tlakem“ PARTY udělali nějaké rozhodnutí, které by za běžných okolností neudělali. Vyhodnocení této otázky je uvedeno v grafu a tabulce č. 12.

T 12

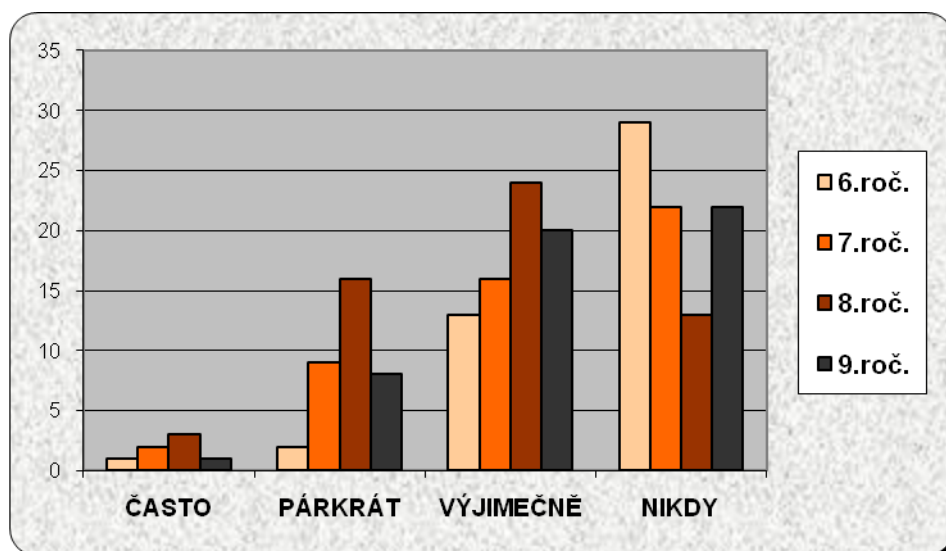
Možnosti	ČASTO	PÁRKRÁT	VÝJIMEČNĚ	NIKDY
Počet hlasů	7	35	73	86

Stejně jako u otázky č. 1 jsem respondentům při zadávání upřesnil, co znamenají jednotlivé možnosti: ČASTO – nechám se ovlivnit pokaždé, když jsem s partou (denně, ob den), PÁRKRÁT – 1–4 krát za měsíc, VÝJIMEČNĚ – 1–3 za rok, např. při ojedinělé akci (oslava, večírek atp.), NIKDY – vždy se rozhoduji na základě vlastního vědomí.

Z výsledných údajů lze vyčíst, že necelá polovina (43 %) dotazovaných se vždy rozhoduje pouze na základě vlastního úsudku. VÝJIMEČNĚ se nechá nějakým způsobem ovlivnit 36 % respondentů, PÁRKRÁT nebo přibližně 1–4 krát měsíčně se rozhodnutí party přizpůsobí 17 % a 4 % dotazovaných přiznalo, že „pod tlakem“ party se rozhodují prakticky každý den.

Protože je osobnostní vývoj dětí staršího školního věku velmi dynamický a proměnlivý, rozhodl jsem se výsledky otázky č. 9 zpracovat do dalšího grafu (G 13), kde jsou rozděleny do skupin podle ročníků.

G 13

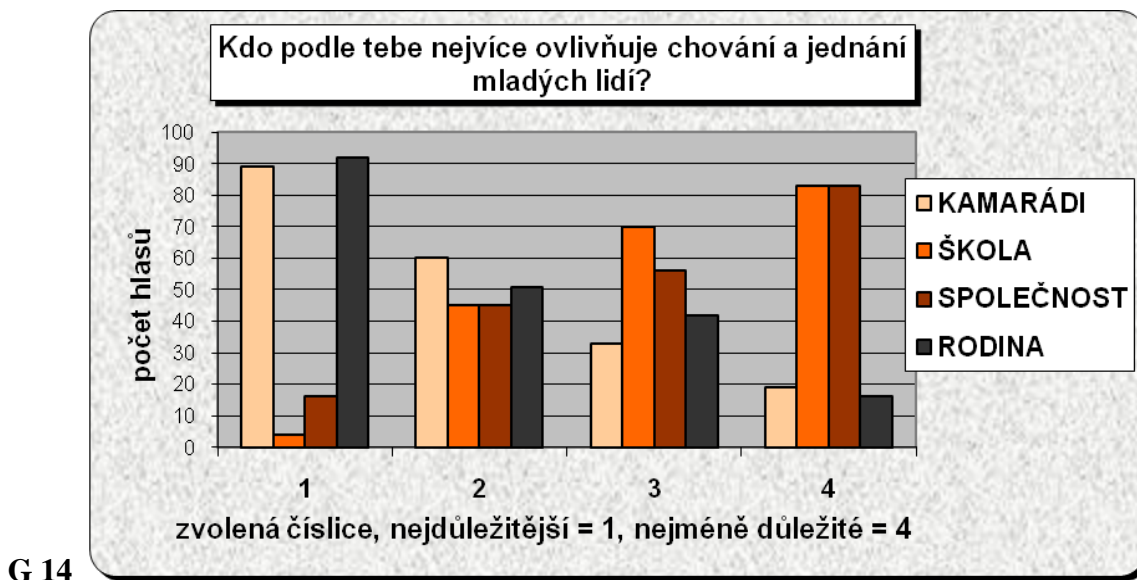
T 13

Skupina/možnosti	ČASTO	PÁKRÁT	VÝJIMEČNĚ	NIKDY
6. roč.	1	2	13	29
7. roč.	2	9	16	22
8. roč.	3	16	24	13
9. roč.	1	8	20	22

V grafu č. 13 je zřetelné, jak se odpovědi u žáků v každém ročníku liší. Pozorujeme-li v odpovědích 6.–8. ročníky, dojdeme k závěru, že čím jsou žáci starší, tím více jsou ovlivňováni skupinou vrstevníků – PARTOU. Nejrazantnější rozdíl nastane především u srovnání šestých a osmých ročníků. Zatímco PÁKRÁT se nechají ovlivnit jen dva respondenti z celé skupiny 6. ročníků (celkem 44), z osmých ročníků je to již 16 dotazovaných (z celkového počtu 56). Skupina respondentů devátých a sedmých ročníků mají proti šestým a osmým ročníkům velmi podobné výsledky, a to zvláště když odpověděli na otázku č. 9 možnostmi ČASTO, PÁKRÁT a NIKDY.

Podle výše zmíněného vyhodnocení můžeme usoudit, že jakýsi vrchol období, ve kterém jsou respondenti nejvíce ovlivňováni svou partou vrstevníků, přichází v průběhu osmého ročníku – čili zhruba ve věku čtrnácti let. Naopak klesající tendence „vázanosti“ na partu je zřetelná u žáků devátých ročníků. Domnívám se, že to můžeme odůvodnit vysvětlením, že žáci si již ujasnili svá rozhodnutí a nemají potřebu se přizpůsobovat většinovému rozhodnutí.

Poslední grafické znázornění (G 14) souvisí s otázkou v dotazníku č. 10. Ta měla od respondentů zjistit, která z možností KAMARÁDI, ŠKOLA, SPOLEČNOST a RODINA nejvíce ovlivňuje chování a jednání mladých lidí.

T 14

Možnost/zvolená číslice	1	2	3	4
KAMARÁDI	89	60	33	19
ŠKOLA	4	45	70	83
SPOLEČNOST	16	45	56	83
RODINA	92	51	42	16

Graf č. 14 naprosto jasně odpovídá na otázku, který ze čtyř výše uvedených elementů podle respondentů nejvíce ovlivňuje chování a jednání mladých lidí. Suverénně největší počet číslic „1“ (nejdůležitější) obdržela RODINA a KAMARÁDI. Kdo podle žáků ovlivňuje chování a jednání nejméně, je ŠKOLA a SPOLEČNOST.

Z uvedených údajů lze konstatovat, že výchově, kterou každému určitým způsobem nasměrovali rodiče, se později stává velkým konkurentem právě skupina vrstevníků. Již graf č. 13 nám názorně ukázal, jak se s přibývajícím věkem mění osobní odolnost v rozhodování. Při pohledu na tento graf je doslova zřetelně vidět, že mezi rodinou a skupinou vrstevníků hraje také určitou roli škola a společnost, i když podle dotazovaných nejdůležitější.

Je nezpochybnitelné, že všechny čtyři výše uvedené elementy jsou provázané a navzájem se ovlivňují.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy 5

Hypotéza č. 5 se nepotvrdila. Přesněji řečeno potvrdila pouze z poloviny. Vzhledem k získaným zkušenostem během desetileté praxe práce s mládeží jsem předpokládal, že spolu se skupinou vrstevníků se děti a mládež cítí být nejvíce ovlivňováni okolní společností, která jim podle mého pohledu prostřednictvím televize, časopisů, filmů či reklamních kampaní skrytě diktuje styl života – co je moderní, co se nosí, co se poslouchá, jaký názor na určité skutečnosti je správný a jaký není, prostě vše co znamená být „IN“.

Výsledky výzkumu však prokázaly, že respondenti se nejvíce cítí být ovlivňováni skupinou vrstevníků a rodinou. Můžeme tedy konstatovat, že rodinné prostředí má na respondenty velký vliv. Nicméně je nutné zmínit fakt, že skupina vrstevníků ovlivňující jedince je současně ovlivňována jak svým rodinným prostředím, tak výše zmíněnou společností. Pro upřesnění uvedu příklad, kterého jsem byl osobně svědkem.

Při dozoru o velké přestávce jsem slyšel, jak se baví dvě dívky z osmého ročníku. Jedna povídá té druhé: „...tak jsem k narozeninám konečně dostala ten iPhone...“ Když se nad touto větou zamyslíme, tak zjistíme, že v tomto případě vyhrál souboj o největší ovlivnění trh – společnost. Značka Apple, která vyvinula moderní multimediální mobilní telefon iPhone a přivedla ho na trh, tím okamžitě „mezi řádky“ dala najevo všem teenagerům, že kdo má iPhone, je „IN“. Poté, co si tento model postupně obstaralo několik dívčích kamarádů, dostala se „pod tlak“. A jak uvádí graf č. 11, ve kterém 85 % respondentů uvedlo, že PARTA má vliv na chování a jednání lidí, vše zatím zapadá. Dívka několik dní týdnů „tlačila“ na rodiče, aby jí tento mobil pořídili. Poté, co se rodiče dívce marně snažili vysvětlit, že by jí mohl stačit obyčejný (nejméně o polovinu levnější), přesto značkový mobil, nakonec podlehl nejen své dceři, ale také potažmo skupině vrstevníků i firmě Apple...

Shrnutí názorů otázky č. 11.

„Představ si, že jsi v pozici ministra školství. Máš moc, dokonce i hodně finančních prostředků. Máš za úkol vyřešit stoupající problémové negativní chování dětí a mládeže. Jaké zásadní rozhodnutí bys hlavně učinil(a)?“

Ve své práci se zmiňuji o preventivních opatřeních vypracovaných ministerstvem školství, úřady měst nebo školou. Na celé preventivní strategii dokonce pracují i další ministerstva a organizace, která se snaží vytvářet taková rozhodnutí, jež by přispěla ke snížení delikventního chování u dětí a mládeže. Tento úkol je však nelehký, neexistuje na něj žádný jednoduchý recept. Proto mě napadla myšlenka, jak do tohoto procesu zapojit žáky. Rozšířil jsem dotazník o volnou otázku, v níž mohl každý popsat kroky, které by učinil v pozici ministra školství a mohl nynější situaci nějakým způsobem ovlivnit.

Objevila se celá řada názorů. Při prostudování všech dotazníků jsem dospěl k závěru, že by se daly rozřadit do čtyř základních okruhů. I přes jejich rozdílný obsah většinu spojovalo jedno slovo – více. Ať už se jednalo o větší množství hřišť nebo i respektu učitele.

1) Názory související se školou

- přidělit více prostředků na volnočasové aktivity
- více hřišť přizpůsobené jak mladším, tak starším dětem
- více kroužků (a zdarma)
- více pracovat společně, stmelení kolektivu

2) Kontroly a tresty

- přísnější tresty za porušování pravidel – držení drog, vandalství
- více kontrol podezřelých žáků ve škole
- více hlídek městské policie poblíž škol
- ihned při přistižení trestat
- více kamer, identifikace viníků...

3) Preventivní akce

- více odborných přednášek
- více návštěv v ústavech, léčebnách
- „tvrdší“ preventivní akce, více realistické, aby byl např. jasně vidět dopad užívání drog

4) Rodiče

- více se dětem věnovat
- mluvit s nimi o problémech
- doma by neměli kouřit a mluvit sprostě

Cituji několik názorů (a to doslova, včetně stylistických i gramatických chyb):

Dívka, 13 let

„Osoby které vypadají mladší než 18 a tvrdí že mu je 18 a víc kontrolovat je. A myslím že když nějaké dítě se chová hnusně tak je to vina rodičů. Musí se mu věnovat s tím nic neuděláme.“

Dívka, 14 let

„Přísnější režim a zacházení. Více besed a více ukazování videjí následků po negativních činnostech (bez cenzury).“

Chlapec, 15 let

„Speciální hlídky něco jako policie akorát jen zaměřená na mládež obcházející dětská hřiště, skate – parky a kontrolují je.“

Chlapec, 13 let

„já osobně by jsem opatřil nějaké věci čím by se společně zabavili např. nové hřiště, více aktivit při hodině (společných)“

Chlapec, 14 let

„Asi bych odstoupil z funkce ale kdybych musel, pokusil bych se zařídit, aby na každé škole bylo dost akcí a kroužků, které by dané děti ve škole mohli využívat a to s radostí a bez nátlaku (školy, rodičů atd.)“

Závěr

Mladí lidé jsou budoucností národa – čteme a slýcháváme velmi často. Děláme však pro ně v současnosti všechno? Mají dostatek podnětů k osobnímu rozvoji, vytváříme jim optimální podmínky pro smysluplný život? Bezprostředně po rodině je to právě škola a lokální komunita, kdo by měl mladým lidem připravovat ty nejlepší podmínky pro smysluplnou činnost ve volném čase a zároveň je včas chránit a varovat před nástrahami „náctiletého“ věku. Tomuto tématu patřila také výzkumná část, jejíž závěry jsou příznivé.

Výzkum potvrdil, že preventivní akce na úrovni školy mají smysl. Toto tvrzení je podloženo 72 % respondentů, kteří ve větší nebo menší míře uvedli, že v oblastech kouření, alkoholismu nebo kriminalitě pozitivně ovlivnily jejich postoj. Respondenti se také zároveň výrazně vyjádřili o podstatě úspěšnosti preventivních akcí na školách – těmito faktory je osobnost lektora a zajímavost tématu. Tvůrci podobných akcí by tedy měli brát tyto skutečnosti v potaz.

Pozitivní zjištění z výsledků dotazníků představuje fakt, že nejen škola, ale i lokality v místě bydliště podle respondentů nabízejí dostatek možností pro volnočasové aktivity, o nichž jsou též dostatečně informováni. Závěry šetření tak potvrdily velký význam organizování volného času dětí a mládeže. A to zejména z důvodu, že sami respondenti z převážné většiny souhlasí s tvrzením, že když se někdo ve volném čase věnuje nějaké zálibě/koníčku, má méně času i „myšlenek“ na vyhledávání negativních činností jako např. kouření cigarety, alkoholismu, vandalství apod. V tomto případě se ale samotný jedinec nesmí nechat ovlivnit skupinou vrstevníků – partou, která má podle většiny dotazovaných vliv na chování a jednání druhých. Paradoxem je, že na základě výsledků většina žáků „pod tlakem“ party nejedná. Zajímavý poznatek tvoří také fakt, že ti, kteří přiznali vliv vrstevníků na své chování a jednání, jsou převážně z osmých ročníků – čtrnáctiletí. To je bezesporu velmi citlivé životní období, ve kterém je jedinec zranitelný okolními vlivy. Proto je nutné se této věkové skupině věnovat obzvláště empaticky.

Výsledky výzkumu však potvrdily, že jestli je tu někdo, kdo nejvíce ovlivňuje chování a jednání mladých lidí, tak je to rodina. Ta má zvláště v dnešní době těžký úkol. Ochránit svého potomka před nebezpečími číhajícími v celé společnosti, ale hlavně mezi skupinou vrstevníků – kamarádů. To je totiž skupina, kterou respondenti v otázce vlivu uvedli těsně za rodinou.

Domnívám se, že důležitou roli v prevenci delikventního chování hraje nejen rodina, ale i pozitivní působení učitelů, vychovatelů, všech pracovníků v oblasti prevence, kteří by dokázali nejen nenásilně motivovat děti a mládež k různorodým zájmovým činnostem, ale hlavně se postarat o zajištění těchto volnočasových aktivit. Na základě tohoto výzkumu jsem přesvědčen, že toto může snížit hranici patologických jevů u dětí ruku v ruce i se všemi dalšími formami primární prevence.

Chtěl bych zdůraznit, že hlubší porozumění patologickému chování jedince má zásadní význam pro efektivní působení na něho, pro volbu vhodných aktivit i pro aplikaci účinných preventivních programů, které by omezily vznik a rozvoj tohoto nežádoucího chování. Je nutné klást si neustále dílčí cíle v úseku preventivních opatření (například spolupráce rodiny a školy), podporovat individuální přístup k problematickému jedinci a v krizové situaci využít bohaté nabídky státních i nestátních organizací.

Jsem si vědom, že nelze očekávat, že se výskyt sociálně patologických jevů a jejich negativní vliv na děti a mládež radikálně sníží, ale je třeba nezůstat k tomuto problému lhostejní, bojovat s ním a neustále rozvíjet nové a nové projekty.

Seznam použité literatury

- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy v Praze, 1998. ISBN 80-7184-141-2.
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-901549-0-5.
- JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum 1998. ISBN 80-7184-555-8.
- KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria publishing, 1995. ISBN 80-71-87-22-6.
- KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. *Vzpouza depravantů*. Praha: Makropulos, 1996. ISBN 80-901776-8-9.
- MAREŠOVÁ, A., a kol. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Praha: IKSP, 1997.
- MARHOUNOVÁ, J. *Dospívání*. 1.vyd. Praha: Empatie, 1996. ISBN 80-7062-520-3.
- MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, 1995.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha, Karolinum 2007. ISBN 978-80-7184-569-0
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Petrklíč, 2002. ISBN 80-7229-042-8.

Periodika

SAK, P. Aktivita dětí a mládeže ve volném čase. *Mládež, společnost a stát*, 1993, č. 2, s. 22–45

Internetové zdroje

www.msmt.cz

Přílohy

Příloha č. 1 – nevyplněný formulář na grant v oblasti volnočasových aktivit na území MČ
Prahy 1

Příloha č. 2 – fotodokumentace z vybraných akcí Klubu mladých při ZŠ Vodičkova

Příloha č. 3 – nevyplněný dotazník

Příloha č. 1 - nevyplněný formulář na grant v oblasti volnočasových aktivit na území MČ Prahy 1

ŽÁDOST O GRANT MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 1

1.1.1.1 Typ grantu: PODPORA VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ a MLÁDEŽE

Název projektu	
-----------------------	--

I. Údaje o žadateli

Název organizace (realizátor projektu)	Název:	tel./fax:
	Adresa:	e-mail: www:
Jméno a funkce osoby oprávněné jednat za žadatele	Jméno:	tel./fax:
	Adresa:	e-mail:
Jméno a funkce osoby odpovědné za projekt	Jméno:	tel./fax:
	Adresa:	e-mail:
Právní forma (o.p.s., občanské sdružení, nadace atd.)		IČO:
		DIČ:
Registrace právní subjektivity žadatele kým:		dne:
		pod č.:
Název a adresa peněžního ústavu:		
Číslo účtu (vč. specifického symbolu):		
Činnost organizace: (představte stručně Vaši organizaci)		

II. Stručný popis projektu

<p>POPIS PROJEKTU (rozevřít max. do 2 stran jako přílohu)</p> <p>♦ ♦ ♦ ♦</p> <p>obsah a cíl projektu zřídění žádosti o grant předpokládaný počet osob: účastníci, doprovod, ... vztah akce k MČ PhI – jednorázová, dlouhodobá akce, ...</p>		
<p>Předpokládaná cílová skupina z občanů MČ P1, včetně popisu této cílové skupiny – občané MČ P1</p>		
<p>Rámcový časový a věcný harmonogram realizace projektu:</p>	<p>Termín zahájení:</p>	<p>Termín ukončení:</p>
	<p>Místo konání /adresa/:</p>	

III. Rozpočet projektu na období od do

Rozpočet projektu - ekonomická rozvaha	Položkový rozpis plánovaných příjmů v Kč	1.	Kč
		2.	Kč
		3.	Kč
		4.	Kč
		5.	Kč
		6.	Kč
		7.	Kč
		8.	Kč
		CELKEM příjmy	Kč

	Položkový rozpis plánovaných výdajů v Kč	1.	Kč
		2.	Kč
		3.	Kč
		4.	Kč
		5.	Kč
		6.	Kč
		7.	Kč
		8.	Kč
		CELKEM výdaje:	
Balance rozpočtu (příjmy mínus výdaje):			Kč

Vlastní zdroje (sponzoři, nadace, atd.) – celkem:		Kč
Dotace na projekt z jiných zdrojů – včetně podaných žádostí – celkem:		Kč
z toho:	<i>MŠMT ČR, případně ostatní ministerstva ČR</i>	<i>Kč</i>
	<i>Magistrát hl. m. Prahy</i>	<i>Kč</i>
	<i>zahraniční zdroje</i>	<i>Kč</i>
	<i>MČ Ph1 – z toho:</i>	
	♦ <i>oblast sociální</i>	<i>Kč</i>
	♦ <i>oblast protidrogová</i>	<i>Kč</i>
	♦ <i>oblast občanská</i>	<i>Kč</i>
	♦ <i>ostatní oblasti</i>	<i>Kč</i>
	<i>ostatní zdroje</i>	<i>Kč</i>

Celková výše požadované dotace od MČ Ph1 v rámci vyhlášeného grantu:			Kč
z toho: (grant bude použit na úhradu těchto nákladů:)	položkový rozpis nákladů	celkem	z toho grant MČ Ph1
	1.	Kč	Kč
	2.	Kč	Kč
	3.	Kč	Kč
	4.	Kč	Kč
	5.	Kč	Kč
	6.	Kč	Kč
	7.	Kč	Kč

IV. Přehled obdržených finančních prostředků žadatele v posledních 3 letech

Finanční prostředky, které žadatel obdržel v letech 2006 – 2008			
Poskytovatel grantu	2006 Kč	2007 Kč	2008 Kč
MŠMT ČR			
HMP			
MČ Praha 1			
EU, zahraničí			
jiné zdroje			

V. Ostatní

Povinné přílohy

- dle zadávacích podmínek pro poskytování účelových dotací MČ Praha 1 – grantů na podporu volného času dětí a mládeže na území P1

Nepovinné přílohy

- reference o činnosti

Žadatel souhlasí:

- v případě nepřesných údajů zde uvedených zaniká nárok na grantové prostředky již přidělené
- umožnit pověřeným zástupcům ÚMČ P1 vykonání kontroly využití poskytnutí finančních prostředků v souladu s projektem grantu
- veškeré údaje obsažené v této žádosti mohou být zveřejněny v rámci vyhodnocování a rozhodování příslušných orgánů MČ P1 o této žádosti

V dne 2009

.....
razítko a podpis žadatele

Příloha č. 2 – fotodokumentace z vybraných akcí Klubu mladých při ZŠ Vodičkova

Příloha č. 3 – nevyplněný dotazník

Ahoj, tento dotazník je anonymní a velice Ti děkuji za jeho pravdivé vyplnění.

Pohlaví: dívka/chlapec (zakroužkuj)

Datum:

2010

Věk: let

Ročník:

Zvolenou odpověď ZAKROUŽKUJ

1. Probíhají na vaší škole přednášky, besedy nebo jiné výchovně vzdělávací preventivní akce týkající se nebezpečí drog, alkoholismu, kriminality, násilí apod.?

ČASTO

OBČAS

MÁLO

VŮBEC

2. Zaujala tě některá preventivní akce natolik, že pozitivně ovlivnila tvůj postoj? (např. ke kouření, drogám, alkoholismu, kriminalitě apod.)

ANO VŠECHNY
ŽÁDNÁ

ANO VĚTŠINA

ANO NĚKTERÁ

NE

3. Na čem podle tebe závisí úspěšnost těchto výchovně vzdělávacích akcí?

Ke každé možnosti přiřaď číslici podle důležitosti – nejdůležitější 1, nejméně důležité 4

... OSOBNOST LEKTORA (charisma, zkušenosti, zaujetí, smysl pro humor...)

... VELIKOST SKUPINY

Tobě osobně vyhovuje: !!!podtrhni jednu možnost!!!

Malá skupina (např. jen skupina dívek/chlapců z jedné třídy)

Středně velká skupina (celá třída, 20–30 žáků)

Velká skupina („celá škola“ v tělocvičně apod., 150 a více žáků)

... ZAJÍMAVOST TÉMATU (atraktivní, zajímavá, „akční“ prezentace tématu)

... DÉLKA PROGRAMU (ne příliš dlouhý, max. 2 vyuč. hodiny)

4. Nabízí ti škola dostatek možností pro využití tvého volného času?

ANO

SPÍŠE ANO

SPÍŠE NE

NE

Jestli ANO, využíváš této možnosti?

ANO

NE

5. Je podle tebe v okolí tvého bydliště dostatek možností pro volnočasové aktivity?

(sportovní areály, hřiště, cyklostezky, skate-parky, zábavní parky apod. ...)

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

Jestli ANO, využíváš této možnosti? ANO NE

6. Jsi dostatečně informován(a) o možnostech, jak a kde můžeš v místě svého bydliště nebo v okolí školy smysluplně trávit volný čas?

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

7. Souhlasíš s tvrzením, že když se někdo ve volném čase věnuje nějaké zálibě/koníčku (sport, hudba, tanec, malba...), má méně času i „myšlenek“ např. na vyhledávání negativních činností jako např. kouření cigaret, alkoholismu, vandalství apod. ?

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

8. Má podle tebe PARTA vliv na názory, chování a jednání druhých lidí?

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

9. Stalo se ti, že si „pod tlakem“ PARTY udělal(a) něco, co bys za běžných okolností neudělal(a)?

ČASTO PÁRKrát VÝJIMEČNĚ NIKDY

10. Kdo podle tebe nejvíc ovlivňuje chování a jednání mladých lidí?

(Ke každé možnosti přiřaď číslíci podle důležitosti – nejdůležitější 1, nejméně důležité 4)

- KAMARÁDI (parta...)
- ŠKOLA (učitelé, vychovatelé, výchovné programy...)
- SPOLEČNOST (televize, filmy, časopisy...)
- RODINA (rodiče, sourozenci, prarodiče...)

11. Představ si, že si v pozici ministra školství. Máš moc, dokonce i hodně finančních prostředků. Máš za úkol, vyřešit stoupající problémové negativní chování dětí a mládeže. Jaké zásadní rozhodnutí bys hlavně učinil(a)?
Prosím stručně vypiš...

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji za vyplnění, přeji hodně štěstí!

Souhlas k půjčování diplomové práce

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne

.....

Podpis

[illegible]